

**DE PENITENTIAIRE INRICHTINGEN VOOR
VROUWEN IN NEDERLAND EN TSJECHIË; DE PI'S
TER PEEL EN SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU IN
VERGELIJKING**

*Ženské věznice v Nizozemsku a České republice: ženská věznice Ter Peel
ve srovnání s ženskou věznicí ve Světlé nad Sázavou*

*Women's prisons in the Netherlands and in the Czech Republic: women's
prison Ter Peel compared with the women's prison in Světlá nad Sázavou*

Magisterská diplomová práce

Nizozemská filologie

Bc. Denisa Vobořilová

Begeleider: Drs. Bas Hamers, M.A.

OLOMOUC 2015

Prohlášení

Ik verklaar dat ik mijn masterscriptie zelfstandig heb geschreven en alle gebruikte bronnen heb vermeld.

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškeré zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 30. dubna 2015

Vobořilová Denisa

Dankbetuiging

Ik wil graag een aantal personen bedanken die een bijdrage hebben geleverd bij de totstandkoming van deze masterscriptie. In de eerste plaats wil ik mijn grote dank betuigen aan mijn begeleider, Drs. Bas Hamers, M. A. Dit omdat ik bij hem terecht kon met al mijn vragen.

Daarnaast wil ik ook Jana Vobořilová, die in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou in Tsjechië werkt, en Trudy Hoeymakers-Wijnen die in de PI Ter Peel in Nederland werkt, voor een schat aan waardevolle informatie in verband met mijn onderzoek bedanken. Verder ook voor hun bereidwilligheid om mijn vragen te beantwoorden.

In de laatste plaats wil ik natuurlijk mijn ouders ontzettend bedanken voor hun financiële en psychische steun. Zonder hen had ik nooit zo'n mooie studententijd kunnen hebben en zoveel mogelijkheden kunnen benutten. Mijn ouders hebben altijd achter mij gestaan en ze hebben altijd het volle vertrouwen in mij gehad. Ik hoop dat ze trots zijn.

(...) Dále bych ráda poděkovala svým rodičům za finanční i psychickou podporu během celého studia. Bez nich bych jen těžko prožila tak krásný studentský čas. Rodiče při mně vždy stáli a věřili v mé schopnosti a dovednosti, i když já sama jsem o nich někdy pochybovala. Doufám, že na mě mohou být hrdí.

INHOUD

INLEIDING	6
THEORETISCH DEEL	9
1.1 Begripsbepalingen.....	9
1.1.1 Criminaliteit	9
1.1.2 Delinquentie.....	9
1.1.3 Criminologie.....	10
1.2 Criminaliteit onder vrouwen.....	12
1.3 Theorieën ter verklaring van crimineel gedrag bij vrouwen.....	14
1.3.1 Biologische theorieën.....	15
1.3.2 Psychologische en psychoanalytische theorieën.....	16
1.3.3 Sociologische theorieën	16
1.4 Vrouwengevangnissen	17
1.4.1 Gevangenisstelsel in Tsjechië.....	18
1.4.2 Gevangenisstelsel in Nederland.....	22
1.5 Rechten en plichten	25
1.5.1 Rechten van de gedetineerde.....	25
1.5.2 Plichten van de gedetineerde.....	26
1.6 Dagbesteding.....	27
1.6.1 Arbeid	27
1.6.2 Onderwijs.....	27
1.6.3 Geestelijke verzorging.....	28
1.6.4 Vrijtijdsactiviteiten.....	28
1.6.5 Re-integratie activiteiten.....	28
1.7 Moeders in detentie.....	30
PRAKTISCH DEEL	31
2.1 Arbeid	33
2.1.1 Tsjechië	33
2.1.2 Nederland	36

2.1.3	Samenvatting.....	39
2.2	Onderwijs en vorming.....	43
2.2.1	Tsjechië.....	43
2.2.2	Nederland.....	49
2.2.3	Samenvatting.....	53
2.3	Re-integratie.....	55
2.3.1	Tsjechië.....	55
2.3.2	Nederland.....	61
2.3.3	Samenvatting.....	71
2.4	Speciale afdeling voor moeders met kinderen.....	74
2.4.1	Tsjechië.....	74
2.4.2	Nederland.....	78
2.4.3	Samenvatting.....	81
	CONCLUSIE.....	85
	BRONNENLIJST.....	88
	LIJST VAN BIJLAGEN	95
	BIJLAGE 1.....	96
	BIJLAGE 2.....	98
	BIJLAGE 3.....	99
	BIJLAGE 4.....	100
	BIJLAGE 5.....	101
	RESUMÉ.....	102
	SUMMARY.....	103
	ANOTACE.....	104

INLEIDING

Het grootste deel van de Europese gevangenispopulatie bestaat uit mannen en de vrouwelijke gedetineerden vormen nog steeds een minderheid, maar toch mag deze groep niet verwaarloosd worden. Volgens onderzoekers is de criminaliteit onder vrouwen de afgelopen jaren toch flink gestegen en de criminaliteit mag niet meer beschouwd worden als een mannenzaak.

Er wordt in het algemeen helaas te weinig aandacht besteed aan de invloed van de omgeving op een potentiële vrouwelijke dader, vooral wat betreft de socialisatie en gelegenheid om een misdaad te plegen. Criminaliteit onder vrouwen en meisjes is echter onopvallend, verborgen in de schaduw van de criminaliteit onder mannen. Er is nog steeds weinig feitelijke kennis over de ontwikkeling van het criminele gedrag van vrouwen. Kennis over vrouwelijke daders is dan ook gewenst.

Ondanks de toename van de vrouwelijke gevangenispopulatie, is er weinig onderzoek gedaan naar de betrokkenheid van vrouwen bij de criminaliteit en de onderzoeken naar mannencriminaliteit overheersen. De afgelopen jaren is toch een toenemende belangstelling te constateren voor criminele meisjes en vrouwen, omdat altijd algemeen geaccepteerde conclusies over criminele carrières van mannen niet altijd van toepassing op het crimineel gedrag van vrouwen blijken (Slotboom et al., 2012).

Vrouwen komen steeds meer in aanraking met politie en justitie, ze maken zich steeds meer schuldig aan geweld, diefstal en vandalisme. Daarnaast is het aantal vrouwen in de drugshandel de afgelopen jaren sterk gestegen. (Slotboom et al, 2012)

Vrouweninrichtingen hebben een andere omgangscultuur dan manneninrichtingen. Het is algemeen bekend dat vrouwen een andere ladder van behoeften hebben dan mannen. Bovendien ervaren gedetineerde vrouwen de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf anders dan gedetineerde mannen. Daarom zou deze onderschatting van vrouwelijke daders een bepaald gevaar kunnen vormen voor de toekomst. Vooral de morele schade wordt onderschat. Vrouwen dragen in het algemeen de stress verbonden met de gevangenneming moeilijker dan mannen. Verder dragen ze ook de vrijheidsontneming, afwezigheid van gevoelsrelaties, scheiding van kinderen, ouders, een echtgenoot etc.

moeilijker. Vrouwen zijn wat gevoeliger, ze worden vaker bevangen door angst en depressieve gevoelens. Ook blijken vrouwen die opgesloten zitten vaker ernstige psychische problemen en trauma's te hebben dan mannen. Daarnaast blijken vrouwen vaker dan mannen problemen te hebben op het gebied van relaties met gezin en partner en emotioneel welzijn (Slotboom et al., 2012).

Zowel in Tsjechië als in Nederland worden de gedetineerden op een humane wijze behandeld. Maar de gevangenen moeten in beide landen meedoen aan een vast dagprogramma. De nadruk ligt vooral op de arbeid en het volgen van verschillende vormings- en re-integratieactiviteiten. In de gevangenis krijgen de gedetineerden dan ook een training die als voorbereiding dient op hun toekomstige vrijlating.

Het doel van deze masterscriptie is om het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen met elkaar te vergelijken die van toepassing is op gedetineerde vrouwen, omdat er doorgaans weinig aandacht voor deze groep is. Daarmee wordt er inzicht gegeven in de vrouweninrichtingen en een zo compleet mogelijk beeld van het leven achter de tralies geschetst. Daarnaast behandelt deze scriptie de omstandigheden, mogelijkheden en gelegenheden voor gedetineerde vrouwen in de gevangenis. Verder wordt een beeld geschetst van de dagbesteding van de gedetineerde. Ten slotte worden er enkele opmerkelijke verschillen en overeenkomsten belicht.

De scriptie is opgebouwd in twee grote delen, namelijk in een theoretisch en praktisch deel. In het eerste deel wordt de theoretische achtergrond van het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen gegeven aan de hand van een literatuurstudie. Dit deel omvat in totaal zeven hoofdstukken. Hoofdstuk 1 bevat de begripsbepalingen, om concreet te zijn- wordt het verschil tussen criminaliteit, delinquentie en criminologie uitgelegd. Hoofdstuk 2 gaat over de criminaliteit onder vrouwen in een brede context, waarin de vrouw als dader wordt omschreven. Hoofdstuk 3 is een schets van theorieën ter verklaring van crimineel gedrag bij vrouwen, gericht op biologische, psychologische en sociologische theorieën. Hoofdstuk 4 focust op het gevangenisstelsel in Tsjechië en Nederland, waarin enkele vrouwengevangenis van beide landen nader worden omschreven. Hoofdstuk 5 houdt zich bezig met de rechten en plichten van gedetineerden. Hoofdstuk 6 behandelt de dagbesteding van gedetineerden, waaronder

arbeid, onderwijs, geestelijke verzorging, vrijetijdsactiviteiten en re-integratieactiviteiten. Hoofdstuk 7 richt zich op het onderwerp moeders met hun kinderen in detentie.

In het tweede deel komt het onderzoek aan bod, waarin de twee grootste penitentiaire inrichtingen voor gedetineerde vrouwen met elkaar worden vergeleken. De vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou in Tsjechië en de PI Ter Peel in Nederland worden hierbij onder de loep genomen. Hoofdstuk 1 van dit praktische deel wordt gewijd aan de arbeid, in hoofdstuk 2 wordt onderwijs en vorming behandeld, hoofdstuk 3 houdt zich bezig met re-integratieactiviteiten en ten slotte wordt in hoofdstuk 4 de speciale afdeling voor moeders met kinderen nader omschreven. Elk hoofdstuk wordt met een samenvatting afgesloten waarin een kort overzicht van de gevonden overeenkomsten en verschillen zal worden gegeven.

THEORETISCH DEEL

Het theoretische deel wordt geschreven aan de hand van een gedegen literatuurstudie. In het begin van deze scriptie worden enkele begripsbepalingen uitgelegd die nauw verbonden zijn met de gevangenisproblematiek. Vervolgens wordt getracht een beeld van een vrouwelijke dader te geven. Hoe verschillen de vrouwelijke en mannelijke criminelen van elkaar? Zijn er theorieën om het crimineel gedrag van een vrouw te verklaren? Het antwoord op deze vragen komt in dit deel aan bod. Verder wordt er een schets van het Nederlandse en Tsjechische gevangeniswezen gegeven, waaronder een beschrijving van enkele vrouwengevangenis in Tsjechië en Nederland. Dit deel behandelt ook de rechten en plichten van gedetineerden en daarnaast wordt aandacht besteed aan de dagbesteding van gedetineerden. Tot slot wordt er kort gesproken over de mogelijkheid voor gedetineerde moeders om hun kind bij zich te houden. Het theoretische deel omvat in totaal zeven hoofdstukken.

1.1 Begripsbepalingen

1.1.1 Criminaliteit

De term criminaliteit is afkomstig van het Latijnse '*crimen*' (misdad) en kan gedefinieerd worden als alles wat door een wettelijke bepaling als misdrijf strafbaar gesteld is. Wat als een criminele handeling wordt beschouwd, hangt voor een groot deel af van een bepaalde maatschappij en de daar heersende normen.¹ Het gaat over het algemeen om een negatief verschijnsel dat de grondwaarden van de staat en maatschappij, rechten en vrijheden van de mens in gevaar brengt.²

1.1.2 Delinquentie

Delinquentie komt van het Latijnse '*delinquere*' en betekent fouten maken of zich schuldig maken. Het gaat om een gedrag dat weerstand biedt aan de geldende

---

¹ Nederlandse encyclopedie. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.encyclo.nl/begrip/criminaliteit>

² Urbanová, M. In Urbanová, M. a kol. Ženská delikvence jako sociální jev. Brno: Masarykova universita, 2004, p. 14.

maatschappelijke waarden en normen en wordt beschouwd als antisociaal en onzedelijk.³ Een delinquent is dus iemand die schuldig is bevonden aan het plegen van een strafbaar misdrijf.⁴ Onder delinquentie vallen verschillende gedragingen, niet alleen de criminaliteit zelf, maar ook wel prostitutie, alcoholisme, zelfmoord enz.⁵

Strafbare delicten zijn te verdelen in vier typen: geweldsdelicten, vermogensdelicten, vernieling en overige delicten. Binnen deze typen kan weer een onderscheid worden gemaakt tussen overtredingen en misdrijven. Overtredingen zijn voornamelijk lichte vormen van regelovertredingen, zoals bijvoorbeeld zwartrijden. Misdrijven zijn daarentegen zwaardere strafbare feiten, zoals bijvoorbeeld diefstal, mishandeling of verkrachting.⁶

1.1.3 Criminologie

Criminologie is een gedragswetenschap die als studieobject het crimineel gedrag heeft en de maatschappelijke reactie daarop.⁷ Het doel van de criminologie is het vinden van de effectiefste maatregelen in de strijd tegen de criminaliteit. Als wetenschap is het pas ontstaan in de 18e eeuw.⁸

Criminologen houden zich vooral bezig met een masculien bolwerk omdat vrouwen over het algemeen weinig ernstige misdrijven plegen. Hoewel de criminaliteit onder vrouwen de laatste tijd fors gestegen is, geven mannen toch nog steeds de toon aan. In de criminologie waren vrouwen lange tijd onzichtbaar. Van vrouwenstudies is helaas weinig vernomen. De belangrijkste thema's zijn geformuleerd in de periode

---

³ Geist, B. Sociologický slovník. Praha: Victoria Publishing, a.s, 1992, p. 251.

⁴ Nederlandse encyclopedie. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.encyclo.nl/begrip/delinquent>

⁵ Kaiser, G. Kriminologie. Praha: C. H. Beck, 1994, p. 122.

⁶ Nederlands Jeugd Instituut. Kennis over jeugd en opvoeding. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.nji.nl/Delinquentie-Probleemschets-Definitie>

⁷ Criminologie. Wikipedia. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Criminologie>

⁸ Jüttner, A. O kriminologii a kriminalitě. Praha: Orbis, 1968, p. 6.

van 1975-1985.⁹ Onder invloed van de tweede feministische golf is meer aandacht besteed aan de vrouw als pleger van strafbare feiten.¹⁰

---

⁹ Elisabeth Liessenberg. Vrouwencriminaliteit en feminisme in de criminologie. 1995, p. 9. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van http://www.atria.nl/ezines/divts/nemesis/1995/nemesis_1995_feminisme.pdf

¹⁰ Mertens, N.M., Grapendaal, M., Docter-Schamhardt, B.J.W. Meisjes criminaliteit in Nederland. 2012. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van file:///C:/Users/vista/Downloads/ob169-volledige-tekst_tcm44-435232.pdf

1.2 Criminaliteit onder vrouwen

Op het eerste gezicht, zoals al in de inleiding werd vermeld, is de vrouwencriminaliteit onopvallend, verborgen in de schaduw van de criminaliteit onder mannen. Daarom lijkt deze problematiek minder belangrijk en minder gevaarlijk te zijn. Verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke criminaliteit liggen niet alleen in de omvang en frequentie van misdrijven, maar ook in de aard, intensiteit, wijze van uitvoering, gebruikte middelen en gevolgen van het misdrijf.

Een gedetineerde vrouw komt over het algemeen uit een sociale omgeving die minder kans biedt, dat wil zeggen een slechte opvoeding, een lage opleidingsgraad, beperkte tewerkstellingen of een onzeker toekomstperspectief.

Vrouwen plegen minder ernstige delicten over het algemeen. Indien een vrouw een misdrijf pleegt, wordt dit meestal gepleegd tegen haar familie of naasten, in de meeste gevallen tegen haar echtgenoot/partner of kind(eren). Vrouwelijke verdachten worden relatief vaak gevonden bij een eenvoudige diefstal, zoals winkeldiefstal of zakkenrollerij. Ook vermogensmisdrijven komen zeer vaak voor bij vrouwen. Ze plegen ook minder vaak seksueel-agressieve delicten. Ze zijn namelijk fysiek gezien minder in staat een gewelddelict of inbraak te plegen.¹¹ Ook vormen de vrouwelijke zedendelinquenten een zeer klein deel van alle zedendaders en zedendelinquentie is overwegend onder mannen te vinden.¹²

Een andere groep van typisch vrouwelijke misdrijven, zijn de strafbare feiten die nauw verbonden zijn met het moederschap. Hiermee worden misdrijven bedoeld, zoals het verlaten van kinderen, bedreiging in de kinderopvang, kinderroof en kindermishandeling. Het ernstigste misdrijf in deze categorie is de moord op een kind.

---

¹¹ Mesdag, S. van. Forint. Waarom zijn er zo weinig vrouwelijke tbs-patiënten? Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.vanmesdag.nl/faq/>

¹² Wijkman, M., Bijleveld, C., Hoving, E. Zoiets doet een vrouw niet. Kenmerken en subtypen van vrouwelijke zedendelinquenten. Tijdschrift voor Criminologie 2008, p. 229.

In onze moderne samenleving bereiken steeds meer vrouwen steeds hogere posities op de arbeidsmarkt en er wordt door vrouwen ook witteboordencriminaliteit¹³ gepleegd. Het aandeel van vrouwen in bedrijfscriminaliteit is gestegen, vooral wat betreft verdenkingen van fraude, verduistering en vervalsing. Maar op dit terrein zijn vrouwen nog sterker ondervertegenwoordigd dan in andere vormen van criminaliteit en de witteboordencriminaliteit wordt algemeen beschouwd als typisch mannelijke criminaliteit.¹⁴

Ook moord en doodslag is een mannenzaak. Wanneer vrouwen een moord plegen, is dat vrijwel altijd in de familie- of relatiesfeer en is het meestal het gevolg van huiselijk geweld. Vrouwen moorden vaak uit wraak of jaloezie.¹⁵

Een ander belangrijk kenmerk van vrouwelijke criminaliteit is het feit dat vrouwen een misdrijf in hun eentje plegen. In uitzonderlijke gevallen werken ze in een samenwerkingsverband of in een georganiseerde bende, dan met name met één of meerdere mannelijke partners. Dat komt door hun karakter want vrouwen zijn over het algemeen voorzichtiger en passiever. Verder ervaren ze ook emotionele gebeurtenissen op een andere manier en reageren gevoeliger op de wereld om hen heen.

---

¹³ **Sutherland** (1949) definieerde witteboordencriminaliteit als een vorm van de criminaliteit die gepleegd is door een persoon met hoge sociale status in de uitoefening van beroep of bedrijf. Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.encyclo.nl/begrip/WITTEBOORDENCRIMINALITEIT>

¹⁴ Huisman, W. Vrouwen en witteboordencriminaliteit. Tijdschrift voor Criminologie 2010.

¹⁵ Kaiser, G., Kriminologie. Praha: C. H. Beck, 1997, p. 207.

1.3 Theorieën ter verklaring van crimineel gedrag bij vrouwen

In de loop van de twintigste eeuw zijn er vele theorieën ontwikkeld die het gedrag van criminele vrouwen proberen te verklaren.

Op zichzelf staande theorieën verschaffen geen afdoende verklaring voor vrouwelijke criminaliteit, in vele gevallen gaan deze in elkaar over. Er kan niet gezegd worden dat men op basis van één theorie zou kunnen komen tot een algemeen geldige conclusie over de oorzaken van vrouwelijke criminaliteit. Er is dus nood aan een meer geïntegreerde benadering waarbij verschillende inzichten en benaderingswijzen moeten worden gecombineerd.¹⁶

Het probleem van de criminaliteit onder vrouwen moet allesomvattend onderzocht worden, want bij concrete vormen van crimineel gedrag werken altijd meer factoren of theorieën tegelijk. Naast de verdere emancipatie zou er een andere verklaring voor crimineel gedrag kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld problemen thuis, aangeboren disposities, een problematische opvoedingssituatie tijdens de jeugd, alcoholisme, drugs, negatieve liefdesrelaties, enz. die invloed op crimineel gedrag zouden kunnen hebben.¹⁷

Bij vrouwen wordt over het algemeen meer aandacht besteed aan biologische en psychopathologische dan aan sociale en structurele variabelen, die bij mannen wel een belangrijke rol spelen ter verklaring van criminaliteit.¹⁸ In het boek *Criminele meisjes en vrouwen; Achtergronden en aanpak* van Anne-Marie Slotboom, Machteld Hoeve, Menno Enigzinga en Peer van der Helm staat vermeld dat vrouwen die de criminaliteit ingaan, onderscheiden kunnen worden in verschillende typen criminele vrouwen.

'De meerderheid van de criminele vrouwen is geboren crimineel. Ze worden beschreven als overmatig seksueel ingesteld, gevat, brutaal en dominant. Daarnaast hebben deze

---

¹⁶ Nuytiens, A., Christianes, J. Trajecten van vrouwelijke gedetineerden. Tijdschrift voor Criminologie 2010.

¹⁷ Štěchová, M. In Urbanová, M. a kol. Ženská delikvence jako sociální jev. Brno: Masarykova univerzita, 2004, p 63-64

¹⁸ Megens, K., Day, S. Delinquentie van meisjes. Over de relatie tussen risicofactoren en delinquent gedrag na behandeling in een JJI. Tijdschrift voor Criminologie 2007, p. 371.

vrouwen weinig moederlijke gevoelens. De tweede type criminele vrouwen bestaat uit gelegheidscriminelen. Bij deze groep zijn geen fysieke afwijkingen waar te nemen. Andere groepen zijn de vrouwen die delicten plegen uit passie, krankzinnige criminele vrouwen en prostituees. Deze onderscheiding komt uit van het werk van onderzoekers Lombroso en Ferrero die criminaliteit bij vrouwen verklaarden vanuit een biologische invalshoek.' (Slotboom et. al., 2012)

In onze moderne samenleving is zowel de rol van de vrouw als haar economische en sociale positie veranderd. Vrouwen vervullen tegenwoordig niet meer alleen traditionele functies, zoals de opvoeding van kinderen en het huishouden. Ze worden gelijk gewaardeerd en behandeld als mannen.

1.3.1 Biologische theorieën

De hoofdgedachte van deze theorie is dat het gedrag aangeboren is. Tegenwoordig wordt een biologisch onderzoek gedaan vanuit de gedragsgenetica, neurowetenschappen, hersenonderzoeken en psychofysiologie.¹⁹

Volgens deze theorie zijn vrouwen van nature biologisch en psychisch minder rijp, voorbestemd tot passiviteit, ondergeschiktheid, moederschap, emotionele gevoeligheid en tot minder geweld en minder criminaliteit. Verder is het bekend dat de moederinstincten bij vrouwen de overhand hebben, hetgeen tot een lager aantal conflicten met de wet leidt dan bij mannen.²⁰

De tweede golf van deze theorieën verscheen in de jaren zeventig van de 20e eeuw en probeerde de verschillen in criminaliteit tussen mannen en vrouwen te verklaren met behulp van het verschil in agressie, wijzigingen in het hormonniveau, impulsiviteit, intelligentie of de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke hersenen.²¹

---

¹⁹ Het gedrag van Robert M. biologisch verklaart. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal-cultureel/90853-het-gedrag-van-robert-m-biologisch-verklaart.html>

²⁰ Urbanová, M. In Urbanová., Večeřa, M. a kol. Ženská delikvence: Teoreticko-empirická studie k problému právních a hodnotových orientací delikventních žen. Brno: Masarykova univerzita, 2004

²¹ Ochmanová, V. In Urbanová, M. a kol. Ženská delikvence jako sociální jev. Brno: Masarykova universita 2004, p. 20

1.3.2 Psychologische en psychoanalytische theorieën

Deze theorieën houden zich met name bezig met psychische stoornissen. De oorzaak moet bij de dader zelf gezocht worden. Uit diverse onderzoeken blijkt dat psychopathie in de vrouwengevangenis een veelvoorkomend verschijnsel is. Bij het ontstaan van de criminaliteit speelt de grootste rol alcoholisme, drugsverslaving en de ervaring met seksueel misbruik.²²

De psychoanalytische theorie beschouwt een misdaad als een werking van innerlijke krachten, het onderdrukken van onvervulde wensen en verlangens of ten gevolge van het ongunstig lot.²³

1.3.3 Sociologische theorieën

Volgens sociologische theorieën wordt de criminaliteit als een sociaal-pathologisch verschijnsel beschouwd.

Onder socialisatie wordt een ingewikkeld proces van leren omgaan met jezelf en anderen verstaan, met andere woorden gaat het om een proces waardoor het individu tot een lid van de gemeenschap wordt gevormd.²⁴ De theorie van de differentiële socialisatie verklaart het verschil in criminaliteit tussen vrouwen en mannen op basis van het feit dat de socialisatie bij meisjes en jongens anders verloopt. De socialisatie van meisje tot vrouw verloopt namelijk over het algemeen minder problematisch omdat ze zich beter aan de rechtsnormen weten aan te passen. Meisjes leren typische vrouwelijke vaardigheden in hun jeugd, terwijl jongens agressieve voorbeelden van het gedrag in het kader van de socialisatie vormen.²⁵

---

²² Ochmanová, V. In Urbanová, M. a kol. Ženská delikvence jako sociální jev. Brno: Masarykova universita 2004, p. 20

²³ Urbanová, M. In Urbanová, M., Večeřa, V., a kol. Ženská delikvence: Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen. Brno: Masarykova univerzita, 2004, p. 30.

²⁴ Vykopalová, H. Vybrané kapitoly ze základů psychologie. Olomouc: Univerzita Palackého - Právnická fakulta, 1995, p. 123.

²⁵ Urbanová, M. In Urbanová, M., Večeřa, M. a kol. Ženská delikvence: Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen. Brno: Masarykova univerzita, 2004, p. 30.

1.4 Vrouwengevangenis

'Show me your prisons and I shall say in which society you live.'

Winston Churchill

Deze bekende uitspraak van een nog bekendere Engelse staatsman, wil zeggen dat de materiële omstandigheden van elk gevangeniswezen, zijn bereikte niveau en ook de mogelijkheden voor verdere ontwikkeling ervan een representatie van de culturele en economische ontwikkeling van de hele maatschappij en ook van de concrete staat zijn. De manier van het omgaan met gedetineerden drukt tegelijk de relatie van de staat tot een individu uit, tot zijn burgerlijke rechten en vrijheden.

Een gevangenis is een gebouw of gebouwencomplex om gedetineerden in bewaring te stellen of in hechtenis te nemen. In de volksmond heeft het veel bijnamen, zoals bajes, bak, cel, lik, nor, petoet, jilla of traliezicht.²⁶

Het belangrijkste doel van gevangenis is het beschermen van de maatschappij tegen gevaarlijk geachte individuen. In de gevangenis worden 'ongehoorzame burgers' vastgehouden in een bewaakte zone voor een bepaalde tijd.²⁷ Een ander belangrijk doel is het vergroten van de kans van gedetineerden op een succesvolle terugkeer in de samenleving.

In Nederland vallen de gevangenis onder de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)²⁸, in Tsjechië onder de Tsjechische benaming VS ČR²⁹ (vergelijkbaar met de DJI) die onder het Ministerie van Justitie valt.³⁰

De Dienst Justitiële Inrichtingen zorgt namens het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor de tenuitvoerlegging van straffen en vrijheidsbenemende maatregelen.

---

²⁶ Wikipedia. Gevangenis. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Gevangenis>

²⁷ Nedbálková, K. Jiná vězení? Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.sedmagerace.cz/>

²⁸ DJI. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.dji.nl/Organisatie/>

²⁹ VS ČR - Vězeňská služba České republiky (=Dienst Justitiële Inrichtingen in Tsjechië).

³⁰ VS ČR. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/onas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

De missie van de DJI luidt als volgt:

*'De Dienst Justitiële Inrichtingen levert een bijdrage aan de veiligheid van de samenleving door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en door de aan onze zorg toevertrouwde personen de kans te bieden een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen.'*³¹

De missie van de VS ČR garandeert een vlotte gang van de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen. Bovendien is de VS ČR betrokken bij diverse onderzoeken op het gebied van penologie en de resultaten daarvan worden in de praktijk toegepast.³²

Zowel Tsjechië als Nederland kennen verschillende soorten gevangenissen.

1.4.1 Gevangenisstelsel in Tsjechië

Gevangenissen in Tsjechië zijn verdeeld in twee soorten gevangenissen, namelijk hechtenis, een vorm van tijdelijk vastzitten wanneer iemand wordt verdacht van een misdrijf, en gevangenissen voor gedetineerden die veroordeeld werden tot een vrijheidsstraf. Tegenwoordig zijn er in Tsjechië 10 hechtenissen en 25 (gewone) gevangenissen, waaronder slechts vier echte vrouwengevangenissen. Het beheer en de bewaking vallen onder de VS ČR.

Gedetineerde vrouwen en gedetineerde mannen worden van elkaar gescheiden.

Er zijn vier soorten gevangenissen in Tsjechië:

1. inrichtingen met onbewapend toezicht (type A)

- waarin een gevangenisstraf wordt uitgezeten door mensen die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf die door nalatigheid werd gepleegd. Deze mensen zaten tot dusver niet vast voor een gevangenisstraf die met voorbedachten rade werd gepleegd;

---

³¹ Dienst Justitiële Inrichtingen. Organisatie. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van <http://www.dji.nl/Organisatie/>

³² VS ČR. Cíle a poslání VS ČR. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

- gedetineerden kunnen zich in dit soort gevangenissen vrijelijk bewegen en ze werken meestal buiten de gevangenis;
- de directeur kan deelname toestaan aan verschillende culturele en sportevenementen of aan kerkdiensten³³

2. inrichtingen met bewapend toezicht (type B)

- waarin mensen vastzitten die in het verleden al waren veroordeeld tot een gevangenisstraf die door nalatigheid gepleegd werd en die al hebben vastgezet vanwege een delict gepleegd met voorbedachten rade, en verder nog mensen die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf van niet langer dan twee jaar en die nog nooit hebben vastgezet wegens een delict gepleegd met voorbedachten rade;
- gedetineerden bewegen zich in zulke gevangenissen in groepen onder toezicht van een gevangenvaarder;
- ze werken meestal buiten de gevangenis maar wel onder toezicht van een gevangenvaarder minstens één keer per uur³⁴

3. beperkt beveiligde inrichtingen (type C)

- waarin mensen vastzitten die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf wegens een delict gepleegd met voorbedachten rade, mensen bij wie de voorwaarden niet vervuld zijn om in een ander soort inrichting hun straf uit te zitten;
- in zulke gevangenissen bewegen gedetineerden zich alleen onder toezicht van een gevangenvaarder;

---

³³ VS ČR. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace%20VS%20%C4%8CR/2013_11%20VSCR%20FOR%20WEB.pdf

³⁴ VS ČR. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace%20VS%20%C4%8CR/2013_11%20VSCR%20FOR%20WEB.pdf

- gedetineerden werken meestal binnen de gevangenis en in externe bewaakte ruimtes, het toezicht wordt minstens één keer per 45 minuten uitgeoefend³⁵

4. zeer beperkt beveiligde inrichtingen (type D)

- waarin mensen vastzitten die zijn veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf of tot een gevangenisstraf van langer dan acht jaar voor een delict gepleegd met voorbedachten rade;
- voor heel erg gevaarlijke recidivisten of gedetineerden die binnen de laatste vijf jaar ontsnapten uit een hechtenis of andere gevangenis;
- gedetineerden bewegen zich in zulke gevangenissen heel beperkt en alleen onder toezicht van een gevangenvaarder;
- ze werken alleen binnen de gevangenis of in de cellen, het toezicht wordt in dit geval minstens één keer per 30 minuten uitgeoefend³⁶

In Tsjechië zijn vier echte vrouwengevangenissen, namelijk in Opava, Světlá nad Sázavou, Praag Ruzyně-Řepy en Praag Ruzyně-Velké Přílepy, te vinden.

1.4.1.1 Vrouwengevangenis Opava

De gevangenis bevindt zich in de stad Opava in de regio Moravië-Silezië. Deze bestaat uit twee fysiek gescheiden gebouwen gelegen op verschillende locaties. Één ervan is een vrouwengevangenis waar gedetineerde vrouwen voor alle soorten misdrijven hun straf moeten uitzitten. De gevangenis in Opava is de enige gevangenis waar gedetineerden met een levenslange gevangenisstraf hun straf moeten uitzitten. Tegenwoordig telt Tsjechië drie vrouwen met een levenslange gevangenisstraf. Sinds

---

³⁵ VS ČR. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace%20VS%20%C4%8CR/2013_11%20VSCR%20FOR%20WEB.pdf

³⁶ VS ČR. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace%20VS%20%C4%8CR/2013_11%20VSCR%20FOR%20WEB.pdf

1999 zijn een speciale afdeling voor de behandeling van alcoholisme en drugs en een speciale afdeling voor gedetineerden met een psychische stoornis in werking getreden.

De huidige capaciteit van deze gevangenis is ongeveer 287 plaatsen.³⁷

1.4.1.2 Vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou

Deze vrouwengevangenis bevindt zich in de stad Světlá nad Sázavou in de regio Vysočina en is de modernste vrouwengevangenis in Tsjechië. Het complex werd in 1987 oorspronkelijk als een natuurschool opgericht. Sinds november 2001 is het een vrouwengevangenis en heeft tegenwoordig een capaciteit van ongeveer 760 plaatsen. Hiermee wordt de gevangenis in Světlá nad Sázavou beschouwd als de grootste vrouwengevangenis in Tsjechië. En toch is deze altijd overbevolkt.

Sinds 2002 kunnen gestrafte moeders hun kinderen in sommige gevallen tot hun derde bij zich houden. Dat gebeurt dan op een speciale afdeling. De selectieprocedure is heel streng en de gedetineerden worden door de directeur van de gevangenis gekozen.

1.4.1.3 Vrouwengevangenis Praag Ruzyně-Řepy

De vrouwengevangenis Praag-Řepy is een aparte afdeling van de gevangenis Praag-Ruzyně. Hier zitten gedetineerden met lichte straffen, meestal dus onder drie jaar. Gedetineerde vrouwen zorgen hier samen met ordezusters voor oude en zieke mensen.

De gevangenis telt ongeveer 56 plaatsen en hiermee is het de kleinste vrouwengevangenis in Tsjechië.³⁸

1.4.1.4 Vrouwengevangenis Praag Ruzyně-Velké Přílepy

Sinds 10 februari 2015 is door de VS ČR het filiaal van de gevangenis Praag Ruzyně heropend dat gericht is op de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf voor gedetineerde vrouwen in het regime van het type gevangenissen A en B. Het complex biedt plaats aan ongeveer 151 gedetineerden.

---

³⁷ VS ČR. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/o-nas-1603/charakteristika-veznice-a-ustavu-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-opava-527/>

³⁸ VS ČR. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/o-nas-1617/zakladni-informace-159/oddeleni-vykonu-trestu-pro-odsouzene-zeny-repy>

Het filiaal werd in januari 2012 geopend, maar na de amnestie die door voormalige president Václav Klaus in 2013 werd geproclameerd, werd de gevangenis gesloten.³⁹

1.4.2 Gevangenisstelsel in Nederland

Het gevangenisstelsel in Nederland is opgebouwd op de volgende manier.

*'Penitentiare inrichtingen' zijn inrichtingen voor het ondergaan van een vrijheidsstraf. Verschillende soorten vrijheidsstraffen worden vaak gecombineerd ondergebracht in één inrichting. Tot penitentiaire inrichtingen worden gerekend: huizen van bewaring, gevangenissen, gecombineerde inrichtingen, bijzondere inrichtingen en overige diensten. De indeling van de penitentiaire inrichtingen in categorieën is gebaseerd op het type gedetineerde dat in de inrichting wordt ingesloten, de zogenaamde indeling naar bestemming.*⁴⁰

*'Gevangenis' is een penitentiaire inrichting voor het ondergaan van een vrijheidsstraf, bestemd voor degenen die tot gevangenisstraf zijn veroordeeld. Afhankelijk van de bewegingsvrijheid voor de gedetineerde zijn er beveiligde (gesloten) inrichtingen, beperkt beveiligde (halfopen) inrichtingen (BBI) en zeer beperkt beveiligde (open) inrichtingen (ZBBI).*⁴¹

'Huis van Bewaring (HvB)' is ook een penitentiaire inrichting bedoeld voor insluiting op grond van verscheidene verblijfstitels: de voorlopig gehechten (verdachten van een ernstig strafbaar feit die gedwongen de afhandeling van hun zaak afwachten in een inrichting), zij, die een korte vrijheidsstraf moeten ondergaan, enkele bijzondere categorieën justitiabelen zoals vreemdelingen die op uitzetting of uitlevering wachten, gegijzelden of gefailleerden en verder veroordeelden die wachten op definitieve plaatsing in de voor hen bestemde bijzondere inrichting, bijvoorbeeld het Penitentiair Selectie Centrum of een Tbs-inrichting. Een laatste categorie zijn de passanten,

---

³⁹ VS ČR. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/informacni-servis-1618/aktualita-195/vs-cr-znovuotevrela-velke-prilepy-12717>

⁴⁰ CBS. Begrippen. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=551>

⁴¹ CBS. Begrippen. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=294>

doortrekkende gevangenen en andere onder verzekerde bewaring vervoerde personen.⁴²

In Nederland is ook een **elektronische detentie** ingevoerd.

*'Elektronische detentie houdt in dat een gedetineerde, door middel van elektronisch toezicht, wordt verboden een bepaalde plaats gedurende een bepaalde periode te verlaten. Hierdoor kunnen gedetineerden met goed gedrag het einde van hun straf, van tenminste 6 maanden, buiten de gevangenis doorbrengen.'*⁴³

Gedetineerden in voorarrest zitten in een huis van bewaring. Gedetineerden die door de rechter zijn veroordeeld, verblijven in een gevangenis.⁴⁴

Er zijn drie vrouwengevangnissen in Nederland, namelijk de PI Ter Peel, de PI Zwolle en de PI Nieuwersluis, die speciaal zijn ingericht voor vrouwen en die hun eigen specialisatie hebben.

1.4.2.1 De Penitentiare Inrichting Ter Peel

De PI Ter Peel bestaat sinds 1987. Het complex is de grootste vrouwengevangenis van Nederland, en kan maximaal 250 gedetineerden herbergen. De vrouwen zitten hier vast voor drugsmisdrijven, fraude, diefstal of levensdelicten.

De PI kent verschillende regimes, namelijk een huis van bewaring, een gesloten gevangenis, een beperkt en een zeer beperkt inrichting. Verder is de PI Ter Peel speciaal ingericht voor moeders met kinderen.⁴⁵ In de vrouwengevangnissen mogen de baby's onder voorwaarden tot de leeftijd van negen maanden bij hun moeder verblijven. In de

---

⁴² CBS. Begrippen. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=323>

⁴³ Eerste kamer. Invoering elektronische detentie. Geraadpleegd op 28 februari 2015 van https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33745_invoering_elektronische

⁴⁴ Rijksoverheid. Gevangenisstraf. Geraadpleegd op 27 februari 2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/gevangenisstraf>

⁴⁵ DJI. Ter Peel. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiare-inrichtingen/PI-Zuid-Oost/Ter-Peel/>

PI Ter Peel kunnen gedetineerden hun kinderen in sommige gevallen ook tot hun vierde bij zich houden. Daar werd een speciale afdeling Moeder met Kind voor opgericht.⁴⁶

1.4.2.2 De Penitentiaire Inrichting Zwolle

De PI Zwolle bestaat uit twee locaties en biedt plaats aan ongeveer 350 gedetineerden. De gevangenis kent verschillende regimes, voor zowel mannen als vrouwen, namelijk een huis van bewaring, een gevangenis voor lang- en kortgestraften en Extra Zorgvoorziening (EZV). Daarnaast nog een penitentiair psychiatrisch centrum (PPC) voor mannen en vrouwen.⁴⁷ De PI in Zwolle heeft als enige in Nederland een Inrichting Stelselmatige Daders (ISD) voor vrouwen. De ISD is een twee jaar durende maatregel die aan veelplegers wordt opgelegd in plaats van een korte gevangenisstraf. De ISD vrouwen zijn meestal verslaafd en verdienen hun geld in de prostitutie of met eenvoudige diefstal. Ze krijgen twee jaar lang speciale programma's om 'clean' de gevangenis te verlaten en klaar te zijn voor een normaal leven.⁴⁸

De PI te Zwolle is gespecialiseerd in vrouwelijke veelplegers, vrouwen die al vaker met justitie in aanraking zijn gekomen, meestal als gevolg van verslavingsproblemen.⁴⁹

1.4.2.3 De Penitentiaire Inrichting Nieuwersluis

De PI Nieuwersluis heeft veel vrouwelijke gedetineerden die in voorlopige hechtenis zitten. In zo'n huis van bewaring hebben de vrouwen minder rechten.

Tweederde van de gedetineerden zit in hechtenis in afwachting van een proces. De overigen zijn al veroordeeld en zitten hier hun straf uit.⁵⁰

---

⁴⁶ NPO heeft op 28 mei 2014 het programma *Vrouwen achter tralies uitgezonden*. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/28-05-2014/NPS_1233794

⁴⁷ DJI. PI Zwolle. Geraadpleegd op 6 maart van <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zwolle/>

⁴⁸ NPO heeft op 4 juni 2014 het programma *Vrouwen achter tralies uitgezonden*. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/04-06-2014/NPS_1233796

⁴⁹ Geraadpleegd op 6 maart 2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/04-06-2014/NPS_1233796

⁵⁰ NPO heeft op 11 juni 2014 het programma *Vrouwen achter tralies uitgezonden*. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/11-06-2014/NPS_1233798

1.5 Rechten en plichten

In de democratische landen hebben de rechten van burgers de overhand ten opzichte van de plichten die zij als mens hebben. Wederzijdse rechten en plichten van burgers en overheid zijn vastgelegd in wetten, namelijk in *'de Universele verklaring van de rechten van de mens'* en in *'de Verklaring van de plichten van de mens'*.

Rechten en plichten gaan vaak hand in hand.

1.5.1 Rechten van de gedetineerde

Alle gedetineerden hebben rechten die zijn vastgelegd in de Penitentiaire beginselenwet in het geval van het Nederlandse gevangeniswezen en in *'Zákon o výkonu trestu odněti svobody'*⁵¹ wat het Tsjechische gevangeniswezen betreft. De rechten van een gedetineerde in Nederland en Tsjechië komen met elkaar overeen.

Onder de grondrechten van een gedetineerde vallen het recht op ten minste één uur bezoek per week, het recht op brieven en stukken per post te sturen en te ontvangen, het recht op contact met de buitenwereld te onderhouden ook via telefoon, het recht op geestelijke, sociale en juridische dienstverlening, het recht op medische verzorging, het recht op deelname aan beschikbare arbeid, het recht op het volgen van onderwijs en het deelnemen aan andere educatieve activiteiten, het recht op lichamelijke oefening, het recht op recreatie en het recht op dagelijks verblijf in de buitenlucht. Daarnaast heeft een gedetineerde recht op het doen van een klacht. Indien een gedetineerde de Nederlandse/of Tsjechische taal niet voldoende beheerst, heeft zij recht op een tolk.⁵²

De directeur van zowel een Nederlandse als Tsjechische gevangenis mag tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf onderbreken. Hiermee wordt het recht op verlof bedoeld, dat wil zeggen het tijdelijk verlaten van de inrichting. Dit gebeurt

---

⁵¹ **Zákon o výkonu trestu a odněti svobody** = de wet over de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf

⁵² de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van

<http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/> en Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odněti svobody, ve znění pozdějších předpisů

bijvoorbeeld bij goed gedrag van een gedetineerde, dringende familieredenen of het geven van urgente medische zorg die niet in de inrichting mogelijk is.⁵³

1.5.2 Plichten van de gedetineerde

Zoals de rechten van gedetineerden, zijn ook de plichten van gedetineerden vastgesteld in de Penitentiaire beginselenwet in Nederland en in '*Zákon o výkonu trestu odněti svobody*' in Tsjechië.

Gedetineerden zijn verplicht om de vastgestelde orde en tucht te handhaven. Naast het recht op arbeid hebben gedetineerden ook een arbeidsplicht en zijn verplicht de opgedragen arbeid uit te voeren. Verder moeten ze zich houden aan de regels van fatsoenlijk gedrag en ook de huisregels van de gevangenis volgen.⁵⁴

Drugs en alcohol zijn streng verboden in de gevangenis. Om te voorkomen dat alcohol en drugs worden binnengesmokkeld, gelden de volgende maatregelen:

- *'Gedetineerden worden gefouilleerd als het vermoeden bestaat dat zij van bezoekers drugs krijgen.*
- *Gedetineerden ondergaan regelmatig een urinecontrole.*
- *Cellen en ruimtes waar gedetineerden komen, worden grondig geïnspecteerd op drugs door het personeel.*⁵⁵

---

⁵³ de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/> en *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odněti svobody, ve znění pozdějších předpisů*

⁵⁴ de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/> en *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odněti svobody, ve znění pozdějších předpisů*

⁵⁵ Rijksoverheid. Welke rechten heeft een gedetineerde? Geraadpleegd op 6 maart 2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/vraag-en-antwoord/welke-rechten-heeft-een-gedetineerde.html>

1.6 Dagbesteding

De positie van de vrouw in de gevangenis verschilt van de positie van de man in de gevangenis. Vrouwen hebben over het algemeen andere behoeften dan mannen. Daarom ziet een dagprogramma van vrouwelijke gedetineerden er een beetje anders uit dan bij mannelijke gedetineerden.

Zowel in Nederland als in Tsjechië moeten gedetineerden deelnemen aan een dagprogramma in de gevangenis. Hieronder vallen bezoek, arbeid, recreatie, luchten, onderwijs, sport, gebruik van bibliotheek en het recht op geestelijke en medische verzorging. Een aantal activiteiten gaat uit van enkele rechten die gedetineerden hebben.

1.6.1 Arbeid

Arbeid is zeker het belangrijkste onderdeel van het dagprogramma. Deelnemen aan het werkproces tijdens de detentie geeft gedetineerden structuur in het dagritme en helpt bij een succesvolle re-integratie in de maatschappij na hun detentie. Daarnaast biedt arbeid gedetineerden de mogelijkheid om wat geld te verdienen en werkervaring op te doen.⁵⁶ Belangrijk is dat gedetineerden zich er ten volle bewust zijn dat werken een typisch menselijke behoefte is en zelfverwerkelijking betekent.

1.6.2 Onderwijs

Naast arbeid is ook onderwijs een essentieel onderdeel van het Nederlandse en Tsjechische gevangeniswezen. Veel gedetineerden hebben nooit een diploma gehaald. Daarom wordt gedetineerden verschillende cursussen aangeboden waarin ze een diploma kunnen behalen dat ook buiten de gevangensmuren geldig is. Dus de gedetineerden kunnen dan na de detentie gericht werken aan hun diploma. Bovendien biedt onderwijs hen de mogelijkheid hun tijd op een zinvolle manier in te vullen en re-integratie in de samenleving te vereenvoudigen. Belangrijk is dat een gedetineerde alleen in aanmerking komt voor onderwijs als zij toont dat zij er gemotiveerd genoeg voor is. Veel gedetineerden interesseren zich vooral voor het behalen van een diploma

---

⁵⁶ DJI. Dagbesteding. Geraadpleegd op 7 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Zorg-en-begeleiding/Dagbesteding/>

secundair onderwijs en ook voor moderne cursussen, zoals bijvoorbeeld een computercursus of verschillende taalcursussen. Ook hogere studies zijn mogelijk. Erkende Nederlandse en Tsjechische instellingen voor hoger onderwijs bieden gedetineerden bachelor- en masteropleidingen op afstand aan.⁵⁷

1.6.3 Geestelijke verzorging

Zowel het Nederlandse als Tsjechische gevangeniswezen biedt gedetineerden de mogelijkheid om gebruik te maken van geestelijke verzorging. Ze mogen daarvoor contact hebben met geestelijke verzorgers van een kerkgenootschap of religieuze groeperingen naar keuze.⁵⁸

1.6.4 Vrijtijdsactiviteiten

Met deze term wordt invulling van vrije tijd van een gedetineerde bedoeld. Tijdens deze tijd kijken gedetineerden meestal televisie, lezen een boek, kranten of tijdschriften, luisteren naar muziek, houden zich bezig met handwerk of draaien een eigen wasje. Wat opvallend is, is het feit dat slechts een klein aantal gedetineerden over het algemeen belangstelling heeft voor sport.

Het doel van vrijetijdsactiviteiten is vooral om gedetineerden te leren en te laten zien hoe ze hun vrije tijd zinvol kunnen invullen.

1.6.5 Re-integratie activiteiten

Iedere gedetineerde heeft haar eigen detentie en re-integratieplan dat zich bezig houdt met haar succesvolle terugkeer in de samenleving. Het gaat vooral om het deelnemen aan de zogeheten terugkeeractiviteiten die bestaan uit voorlichting en praktische cursussen op het gebied van administratieve zaken, werk en inkomen, huisvesting, zorg, financiën en schulden.⁵⁹

---

⁵⁷ DJI. Dagbesteding. Geraadpleegd op 7 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Zorg-en-begeleiding/Dagbesteding/>

⁵⁸ DJI. Dagbesteding. Geraadpleegd op 7 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Zorg-en-begeleiding/Dagbesteding/>

⁵⁹ DJI. Dagbesteding. Geraadpleegd op 7 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Zorg-en-begeleiding/Dagbesteding/>

Het doel van een re-integratieplan is een gedetineerde beter voor te bereiden op de terugkeer naar de samenleving.⁶⁰ Het re-integratieplan houdt passende activiteiten in die overeenkomen met de behoeften van de gedetineerde, verder volgt dit positieve veranderingen in het gedrag en de persoonlijkheid van de gedetineerde. Een regelmatig terugkerend onderdeel van zo'n programma is de vaststelling van arbeid voor de gedetineerde, haar deelname aan onderwijs en aan re-integratieactiviteiten. Het re-integratieplan wordt regelmatig opnieuw bekeken in overeenstemming met de ontwikkeling van de persoonlijkheid van de gedetineerde, en veranderingen van haar gedrag en handswijze.⁶¹

---

⁶⁰ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu a odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu a odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

1.7 Moeders in detentie

Wanneer een vrouw veroordeeld is tot de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf betekent dit een diepgaande impact op haar gezin, met name kinderen die zij moet verlaten.

Een groot deel van de gedetineerde vrouwen zijn moeders van één of meerdere kinderen. Zowel in Nederland als in Tsjechië mogen de kinderen in uitzonderingssituaties bij hun moeder in detentie verblijven. De baby's mogen onder voorwaarden tot een in de aanwijzing aangegeven leeftijd, variërend van zes tot negen maanden, bij hun moeder blijven. In sommige gevallen kunnen gedetineerden zelfs hun kinderen tot hun derde of vierde bij zich houden.

Kinderen van gedetineerden verblijven zoveel mogelijk bij hun vader of bij familieleden. Wanneer een kind geen vader of andere familieleden heeft die voor het kind willen of kunnen zorgen, worden ze in een pleeggezin of tehuis geplaatst.⁶²

Het milieu van de gevangenis is een absoluut ongeschikt milieu om kinderen in op te voeden. Daarom is het noodzakelijk tijdens het verblijf van een kind in de gevangenis zoveel mogelijk voorwaarden te creëren die zijn ontwikkeling niet kunnen verstoren. Hiermee wordt een omgeving bedoeld die wordt vrijgesteld van zichtbare kenmerken van een gevangenis, zoals bijvoorbeeld een uniform of het gerammel van sleutels.⁶³

In Nederland bevindt zo'n speciale afdeling voor moeders met kinderen zich in de penitentiaire inrichting Ter Peel en in Tsjechië in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou.

Het komt vaak voor dat moeders hier moeten leren hoe juist met hun baby om te gaan want een baby heeft de hele dag intensieve zorg nodig. Dit regelmatige regime kennen de gedetineerde moeders die een crimineel leven leefden, nauwelijks.

---

⁶² Zwangere vrouwen of moeders in detentie. Geraadpleegd op 7 maart 2015 van <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/22-13615.pdf>

⁶³ Coyle, A. Humánní přístup k řízení vězénství. Londýn: ICPS, 2002, s. 17-18

PRAKTISCH DEEL

Zowel Nederland als Tsjechië behoren tot de Europese Unie die de vereniging van de Europese landen tot doel heeft. Maar geldt dit voor alle beleidsterreinen, dus ook voor het gevangeniswezen? Of spelen cultuurverschillen en de economische situatie van een land daarin een grote rol?

Deze scriptie heeft zich ten doel gesteld gevangenisystemen in Tsjechië en Nederland, gericht alleen op de vrouwengevangenis, en de overeenkomsten en verschillen daartussen in kaart te brengen. In het praktische deel komt het onderzoek aan bod, waarin de twee grootste penitentiaire inrichtingen voor gedetineerde vrouwen met elkaar worden vergeleken.

De vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou in Tsjechië en de PI Ter Peel in Nederland, de grootste vrouwengevangenis in deze twee landen, zijn hierbij onder de loep genomen.

De vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou bevindt zich in de regio Vysočina. Het complex werd in 1987 oorspronkelijk als een natuurschool opgericht. Sinds november 2001 is het een vrouwengevangenis en heeft tegenwoordig een capaciteit van ongeveer 760 plaatsen. De gevangenis behoort tot één van de modernste gevangenis in Tsjechië. De gevangenis kent verschillende regimes van detentie, namelijk huis van bewaring, een gesloten gevangenis, een beperkt en een zeer beperkt inrichting. Verder is de inrichting speciaal ingericht voor moeders met kinderen die tot drie jaar bij hun mogen verblijven.⁶⁴

De vrouwengevangenis Ter Peel is een onderdeel van de PI Zuid-Oost die deel uitmaakt van de DJI en bestaat uit de drie locaties, namelijk Maashegge (gevestigd in Overloon), Ter Peel (gevestigd in Evertsoord) en Roermond (gevestigd in Roermond). PI Ter Peel heeft verschillende regimes, namelijk Huis van Bewaring, gevangenis, Beperkt

---

⁶⁴ VS ČR. Světlá nad Sázavou. Gerdaadpleegd op 2 april 2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/>

Beveiligde Inrichting, Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting en de speciale afdeling Moeder met Kind. De inrichting telt in totaal 164 plaatsen voor gedetineerde vrouwen.⁶⁵

In het eerste deel van deze masterscriptie werd de theoretische achtergrond van het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen over het algemeen gegeven. Daarnaast werd ook aandacht besteed aan de algemene situatie waarin de dader een vrouw is. In het kader van het praktische deel wordt de dagbesteding van een gedetineerde nader bekeken en behandeld. Dit deel omvat in totaal vier hoofdstukken. Hoofdstuk 1 wordt gewijd aan arbeid, in hoofdstuk 2 wordt onderwijs en vorming behandeld, hoofdstuk 3 houdt zich bezig met re-integratieactiviteiten en ten slotte wordt in hoofdstuk 4 de speciale afdeling voor moeders met kinderen nader omschreven.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door de bestudering en vervolgens de vergelijking van de Nederlandse en Tsjechische wetgeving. De Penitentiaire Beginselenwet geldend in Nederland en Zákon 169/1999 Sb.⁶⁶ geldend in Tsjechië. Daarnaast zal het ondersteund worden met behulp van informatie van twee werknemers die in deze vrouwengevangnissen werken, namelijk mevrouw Jana Vobořilová en mevrouw Trudy Hoeymakers-Wijnen. Jana Vobořilová werkt sinds 2001 in de gevangenis in Světlá nad Sázavou. Ze begon er als opvoeder-begeleider. Dit houdt de begeleiding van gedetineerden in hun gewone dagelijkse leefomgeving in, aan de hand van verschillende vormingsactiviteiten. Sinds 2012 werkt ze hier als medewerker van de sociale dienst. Trudy Hoeymakers-Wijnen werkt inmiddels 28 jaar in het gevangeniswezen en heeft al diverse functies gehad, van Hoofd Sociaal Cultureel Werk, Individuele trajectbegeleider, projectmanager internationale projecten geleid, tot procesmanager bij de lokale overheden aangaande samenwerking en nazorg. Sinds 2010 werkt ze in de PI Ter Peel als communicatiemedewerker. Deze twee vrouwen gaven een schat aan waardevolle informatie over de huishoudelijke reglementen die in deze twee vrouwengevangnissen gelden.

---

⁶⁵ PI Zuid-Oost. De locatie Ter Peel. Geraadpleegd op 2 april 2015 van <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zuid-Oost/Ter-Peel/>

⁶⁶ **Zákon 169/1999 Sb.** = de wet 169/1999 in het wetboek

2.1 Arbeid

Arbeid is een natuurlijke activiteit van de mens waardoor een hele reeks menselijke behoeften worden bevredigd. Men ontdekt ook zijn sluimerende vaardigheden en kwaliteiten die hij kan beoefenen en stap voor stap verbeteren. Met andere woorden is arbeid een doelgericht streven naar een toepassing van eigen kennis en vaardigheden.

Mensen werken om geld te verdienen, om iets zinvol te doen, vanwege het gevoel van succes, prestige en waardering, om eigen vaardigheden verder te ontwikkelen en nieuwe kennis en werkervaring op te doen, en vanwege het gevoel van inschakeling in de maatschappij. En vooral geeft het het leven structuur en zin.

2.1.1 Tsjechië

In het Tsjechische gevangeniswezen zijn gedetineerden verplicht te werken, zowel binnen als buiten de inrichting. Dit is vastgelegd in de wet (*Zákon 169/1999 Sb.*), waarin de plichten van gedetineerden staan omschreven.

Een gedetineerde wordt door de directeur van de gevangenis in de arbeid opgenomen en mag die arbeid niet afwijzen. Weigering wordt beschouwd als plichtsverzaking en de directeur kan er een disciplinaire straf voor opleggen.

De gevangenis verschaft gedetineerden werk dat met hun gezondheidstoestand overeenkomt, en kan ook hun vakkennis en vaardigheden in aanmerking nemen. Uiteraard wordt er scherp gekeken naar hun achtergrond, het gepleegde delict en hun betrouwbaarheid. Tegelijk probeert de inrichting zulke voorwaarden te creëren dat de gedetineerden kwalificaties kunnen verkrijgen en verhogen, en de algemene kennis verruimen. Het werk moet een plaats voor hen zijn waar ze nieuwe ervaringen en vaardigheden kunnen opdoen.

Gedetineerden worden financieel beloond voor het uitgevoerde werk, maar niet op hetzelfde niveau als buiten de gevangenis. De regering stelt de hoogte van het loon vast. Tegenwoordig beweegt het arbeidsloon zich tussen 4.500 CZK (ongeveer € 167) per maand, binnen de gevangenis, en 5.502 CZK (ongeveer € 204) per maand, bij externe

bedrijven, d.w.z. bij Hand made servis s.r.o., Lion s.r.o. en Jipocar Obaly s.r.o.⁶⁷ De bedragen zijn in bruto-bedragen vermeld.

Ook gedetineerden moeten belastingen betalen over hun salaris. Verder wordt er nog een deel van afgehouden dat vastgelegd is om de onderhoudstoelage aan de kinderen van gedetineerden en de kosten die verbonden zijn aan het verblijf in de gevangenis, te betalen.

Het overgebleven deel van het bedrag wordt nog verdeeld in zgn. zakgeld en deponering. Met zakgeld is het bedrag bedoeld dat een gedetineerde mag gebruiken volgens eigen beslissing. Dit bedrag bestaat uit 22 % van het nettoloon. Met deponering is het overgebleven deel van het loon bedoeld dat de gevangenis overmaakt naar de rekening van de gedetineerde. De hoogte van het zakgeld en de deponering is vastgesteld door het Ministerie van Justitie. Het loon wordt één keer per maand uitbetaald, maar de gedetineerden krijgen regelmatig één keer per week zakgeld dat in giraal geld wordt uitbetaald en wordt gebruikt om boodschappen in de kantine te doen.

Arbeid is het belangrijkste onderdeel van het dagprogramma van een gedetineerde. Er wordt acht uur per dag gewerkt van maandag tot en met vrijdag. Het schoonmaken en vergelijkbaar werk dat verband houdt met het dagelijkse onderhoud van de gevangenis worden niet bij de arbeidstijd meegeteld.

De gedetineerden werken meestal onder toezicht van werknemers van de gevangenis. Er zijn verschillende werkzaamheden die door gedetineerden worden uitgevoerd, van werk aan de lopende band tot vakarbeid.

De plicht om te werken is niet van toepassing op een gedetineerde

- die ouder dan 65 jaar is
- die een WAO-uitkering heeft
- als de gezondheidstoestand het onmogelijk maakt om te werken⁶⁸

---

⁶⁷ dit geldt voor de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou

⁶⁸ Zákon 169/1999 Sb.

De gedetineerden werken zowel binnen als buiten de inrichting. Binnen de gevangenis is er werk als schoonmaken, afvalsortering, bezorging van het eten, koken voor andere gedetineerden en werknemers van de gevangenis of het onderhoud van de gevangenis.

Sommigen van hen werken voor het bedrijf *Hand-made service, s.r.o. Světlá nad Sázavou* dat zich binnen de gevangenis bevindt. Buiten de inrichting werkt de gevangenis samen met twee externe bedrijven uit de omgeving. Het bedrijf *Lion products, s.r.o.* in Humpolec doet mee en sinds 2012 geeft het bedrijf *Jipocar Obaly, s.r.o.* in Jihlava gedetineerden werk.

Ter illustratie volgt een opsomming van enkele werkzaamheden die door de gedetineerden worden uitgevoerd;

Onbewaakte werkplaatsen buiten de gevangenis:

- Jipocar Obaly, s.r.o. biedt werk waarvoor geen vakkwalificatie nodig is. Gedetineerden houden zich hier bezig met het wassen van verpakkingen voor het transport van autodelen. Voor dit bedrijf werken momenteel in totaal 32 gedetineerden die financieel voor dit werk worden beloond.
- Lion products, s.r.o. geeft tegenwoordig zgn. lopende-band werk aan 166 gedetineerden en het gaat om een inpakkerij voor suikerwaren. Gedetineerden krijgen salaris voor dit werk.

Bewaakte werkplaats binnen de gevangenis:

- Hand made service s.r.o. biedt eenvoudig manueel werk. Gedetineerden plakken papier doosjes, papieren enveloppen of andere dergelijke werkzaamheden rond drukwerk. Dit werk wordt tegenwoordig door 35 gedetineerden uitgevoerd die recht op salaris hebben.

Werkzaamheden binnen de gevangenis:

- Keuken: gedetineerden werken hier als hulpkracht, o.a. doen ze de afwas en maken de keuken schoon. In totaal worden hier 23 gedetineerden ingezet die salaris krijgen en 15 gedetineerden zonder een financiële beloning die wachten op een vaste aanstelling.

- Pakhuis: gedetineerden doen de was, strijken, mangelen, naaien of herstellen kleding en maken de werkplaats schoon. Dit werk wordt door 10 gedetineerden uitgevoerd met recht op salaris en 9 gedetineerden zonder een financiële beloning die wachten op een vaste aanstelling.
- Onderhoud van de gevangenis: gedetineerden werken als hulparbeiders. Het gaat om timmerwerk, schilderwerk, slotenmakerswerk, installatie- en loodgieterswerk en onderhoudswerk. Tegenwoordig zijn hier 8 gedetineerden met een financiële beloning en 2 gedetineerden zonder een financiële beloning die wachten op een vaste aanstelling, tewerkgesteld .
- Medische zorg: gedetineerden bezorgen het eten aan patiënten, doen het eten op borden, doen de afwas, vervangen beddengoed, handdoeken en pyjamas of maken het slaapgedeelte schoon. Deze afdeling telt tegenwoordig 2 gedetineerden met recht op salaris en één gedetineerde zonder financiële beloning die wacht op een vaste aanstelling .
- Afvalsortering: gedetineerden sorteren afval. Voor dit werk krijgen ze salaris.
- Schoonmaak: gedetineerden maken kantoren, gangen, trappen en toiletten schoon, brengen afval weg en vervangen handdoeken. Dit werk wordt door 6 gedetineerden uitgevoerd die salaris krijgen.⁶⁹

2.1.2 Nederland

Ook in de penitentiaire inrichtingen in Nederland hebben gedetineerden naast het recht op arbeid ook een arbeidsplicht. Dit is vastgelegd in artikel 47 van de Pbw⁷⁰ en luidt als volgt:

'Artikel 47

1. De gedetineerde heeft recht op deelname aan de in de inrichting beschikbare arbeid.

---

⁶⁹ Met dank aan Jana Vobořilová.

⁷⁰ **Pbw**: de Penitentiaire beginselenwet in Nederland.

2. *De directeur draagt zorg voor de beschikbaarheid van arbeid voor de gedetineerden, voor zover de aard van de detentie zich daar niet tegen verzet.*
3. *Gedetineerden die, al dan niet onherroepelijk, tot een vrijheidsstraf zijn veroordeeld zijn verplicht de aan hen door de directeur opgedragen arbeid, zowel binnen als buiten de inrichting of afdeling, te verrichten.*
4. *De arbeidstijd wordt in de huisregels vastgesteld binnen de grenzen van hetgeen buiten de inrichting gebruikelijk is.*
5. *Onze Minister stelt regels omtrent de samenstelling en de hoogte van het arbeidsloon. De directeur is belast met de vaststelling en uitbetaling van het arbeidsloon'.⁷¹*

Arbeid vormt één van de belangrijkste onderdelen van het dagprogramma van een gedetineerde. Een belangrijke achterliggende gedachte achter deze plicht tot arbeid is dat arbeid resocialisatie dient.⁷² Bovendien motiveert de arbeid gedetineerden en geeft het gelegenheid om ervaringen op te doen.

Wie de arbeid afwijst kan daarvoor disciplinair gestraft worden. Dit geldt ook in de situatie indien de medische dienst oordeelt dat de gedetineerde zich onterecht heeft ziek gemeld.

De arbeidstijd, zoals het in artikel 47 staat omschreven, is vastgesteld binnen de grenzen van hetgeen buiten de inrichting gebruikelijk is. Er wordt gemiddeld twintig uur per week gewerkt. In de BBI⁷³ Ter Peel wordt wekelijks vier hele dagen gewerkt, in de andere units is dat vier halve dagen. Gedetineerden in een Huis van Bewaring mogen deelnemen aan de arbeid, maar ze zijn hiertoe niet verplicht.

Er wordt zowel binnen als buiten de inrichting gewerkt. De PI werkt ook samen met externe bedrijven uit de omgeving van de gevangenis die aan de re-integratie van gedetineerden willen meewerken. De DJI hebben een arbeidsbedrijf die de arbeid

---

⁷¹ Artikel 47 in de Pwb. Geraadpleegd op 16 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_16-03-2015#HoofdstukVIII

⁷² Commissievantoezicht.nl. Geraadpleegd op 16 maart 2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/arbeid/achtergrondartikel-arbeid/>

⁷³ **BBI** = beperkt beveiligde inrichting

landelijk coördineert, met in de inrichtingen plaatselijke hoofden Arbeid, die de arbeid op de locatie aanstuurt en de acquisitie verzorgt.

In Ter Peel zijn alle regimes aanwezig, dus zowel binnen als buiten werk. In de BBI bevindt zich een eigen wasserij die onderdeel van de verplichte arbeid van gedetineerden is. De wasserij is hier ondergebracht met een regionale functie en doet dus ook de was voor andere gevangenen, horecabedrijven, de gezondheidszorg en industrie. Verder is het in de PI Ter Peel momenteel mogelijk om te werken op de arbeidszaal. Gedetineerden doen eenvoudige arbeid, bijvoorbeeld het monteren van dynamo's en sloten voor fietsen of schroefjes in een doosje doen. In de wasserij verdient men ook iets meer dan op de gewone arbeidszalen. Daarnaast zijn er speciale werkplaatsen in het personeelsrestaurant en de tuinploeg.⁷⁴

Wie buiten de inrichting mag werken, bepaalt de directeur zelf. In eerste instantie wordt er scherp gekeken naar de achtergrond van de gedetineerde, met name naar het gepleegde delict. De gedetineerden werken hier onder toezicht van werknemers van de gevangenis.

De medische dienst kan oordelen dat een gedetineerde arbeidsondergeschikt is en dan geldt dus voor haar geen arbeidsplicht. Gedetineerden in de AOW hoeven hier ook niet meer te werken. Maar dan zitten ze heel veel op hun cel, dus er wordt regelmatig gevraagd om toch mee te mogen doen.

In de *Regeling arbeidsloon gedetineerden* is de beloning voor de verrichte arbeid geregeld. Het basisuurloon bedraagt € 0,76 per uur en uitbetaling vindt wekelijks plaats.⁷⁵ Het loon voor de arbeid is laag, maar naast een bedrag voor een tv aansluiting kan de rest vrij besteed worden. Dit betekent vaak telefoonkaarten en rookwaren. Verder hoeven de gedetineerden geen belastingen te betalen. Ook hun verblijf in de gevangenis komt volledig ten laste van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Ze hebben ook

---

⁷⁴ Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

⁷⁵ Regeling arbeidsloon gedetineerden. Geraadpleegd op 16 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0010172/geldigheidsdatum_07-10-2014#2

geen recht op een uitkering, geen bijstand, geen AOW⁷⁶, geen arbeidsongeschiktheid, enz. Dat stopt allemaal op de eerste dag van detentie. Dus de gedetineerde heeft ook geen inkomen, behalve dat wat zij verdient in de gevangenis met de arbeid.⁷⁷

2.1.3 Samenvatting

Zowel in Tsjechië als in Nederland is arbeid van groot belang voor gedetineerden en wordt beschouwd als het belangrijkste onderdeel van de detentie.

Arbeid in de gevangenis moet beschouwd worden als essentieel onderdeel van transformatie en geleidelijke socialisatie van een gedetineerde. Arbeid in de gevangenis mag niet verstaan worden als aanvulling, of als versterking van de gevangenisstraf, maar eerder als verzachting. Het kerndoel van de arbeid is bij de gedetineerden goede werkgewoonten en een positieve werkhouding te stimuleren.

Deelnemen aan het werkproces tijdens de detentie geeft gedetineerden structuur in het dagritme. De gedetineerden doen werkervaring op en wennen aan een vast dagritme. Bovendien werken ze aan een succesvolle terugkeer in de maatschappij omdat ex-gedetineerden met een baan namelijk over het algemeen minder snel terug in hun oude criminele gedrag vallen.⁷⁸

Zowel in Tsjechië als in Nederland wordt de arbeid gewenst door de gedetineerden. Ze geven aan te willen werken en ze doen het ook graag. Daarom zijn ze over het algemeen altijd goed gemotiveerd. Als voornaamste redenen om te werken worden het bezig zijn in combinatie met het buiten de cel verblijven en het verdienen van wat geld aangevoerd.

De directeur van de gevangenis bepaalt wat voor werk en waar de gedetineerde dit zal uitvoeren. De gedetineerden mogen de arbeid niet afwijzen, anders kunnen ze disciplinair gestraft worden.

---

⁷⁶ **AOW** = Algemene Ouderdomswet. De AOW is een volksverzekering. Iedereen die in Nederland woont, krijgt vanaf de 65 jarige leeftijd een staatspensioen, de AOW. Geraadpleegd op 7 april 2015 van http://www.telegraaf.nl/dft/geld/pensioen/21080466/___Wat_is_AOW___html

⁷⁷ Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

⁷⁸ DJI. In Made. Geraadpleegd op 18 maart 2015 van <http://www.in-made.nl/organisatie/organisatie>

De Tsjechische en Nederlandse gevangenis geven gedetineerden werk zowel buiten als binnen de inrichting. Dat wil zeggen dat ze samenwerken met externe bedrijven uit de omgeving van de gevangenis die aan de re-integratie van gedetineerden willen deelnemen.

De werkzaamheden zijn gevarieerd, maar er wordt meestal eenvoudige arbeid gedaan. In eerste instantie wordt er gekeken naar elke gedetineerde afzonderlijk, vooral naar kennis en vaardigheden die worden geprobeerd over te dragen naar toepasselijke arbeid. Arbeid moet gedetineerden vooral motiveren en een gelegenheid geven om hun arbeidskwalificatie te verkrijgen en te verhogen.

Tsjechische en Nederlandse gedetineerden worden beloond voor het uitgevoerde werk, zoals het in de wet staat vastgelegd. Ze krijgen minder geld in vergelijking met de loonindex buiten de muren van de gevangenis. Dit wordt wettelijk geregeld en vastgesteld.

Er zijn weinig verschillen gevonden in deze problematiek tussen Nederland en Tsjechië. Een opmerkelijk verschil zit in de financiële beloning van gedetineerden. Hoewel men zou kunnen verwachten dat gedetineerden in Nederland voor min of meer vergelijkbaar werk een hoger salaris zouden krijgen, is dat in de praktijk niet zo.

Om een heldere voorstelling te verkrijgen worden de volgende regels gewijd aan de vergelijking van het minimumloon in Nederland en in Tsjechië. Tsjechië en Nederland behoren tot de Europese Unie, maar toch verschilt het minimumloon enorm. Wat als positief beschouwd kan worden, is het feit dat het minimumloon zowel in Tsjechië als in Nederland per 1 januari 2015 gestegen is. De bedragen worden in de Tsjechische en Nederlandse wet in bruto-bedragen vermeld.

Het minimumloon per uur staat niet in de Nederlandse wet, omdat een volledige werkweek binnen bedrijven verschillend kan zijn. Daarom wordt dus het

minimummaandloon gehandhaafd bij de wet. Verder verschilt het minimumloon ook per leeftijd⁷⁹.

Ter illustratie wordt hieronder een tabel gegeven:

Tabel 2.1.3.2 : Bedragen minimumloon per uur met ingang van 1 januari 2015

leeftijd	36 uur per week	38 uur per week	40 uur per week
23 jaar en ouder	€ 9,63	€ 9,12	€ 8,66
22 jaar	€ 8,18	€ 7,75	€ 7,36
21 jaar	€ 6,98	€ 6,61	€ 6,28
20 jaar	€ 5,92	€ 5,61	€ 5,33
19 jaar	€ 5,05	€ 4,79	€ 4,55
18 jaar	€ 4,38	€ 4,15	€ 3,94

Bron: Rijksoverheid

In Tsjechië is het een ander verhaal. Over het algemeen gaat het hier zo dat een werkweek 40 uur telt en een werknemer regelmatig 8 uur per dag werkt. Dit kan wel per bedrijf verschillen, maar grotendeels geldt dit, zoals het hierboven werd omschreven. Het minimumloon is met ingang van 1 januari 2015 in de wet vastgelegd op 9 200 CZK (ongeveer € 334, 5) per maand of 55 CZK (ongeveer € 2) per uur. Het minimumloon verschilt in Tsjechië niet per leeftijd. Dat wil zeggen dat men vanaf 18 jaar hetzelfde minimumloon krijgt.⁸⁰

Het loon voor de arbeid in gevangenen is in Nederland heel laag, namelijk 0, 76 eurocent per uur. Dit bedrag komt niet overeen met het minimumloon dat in de Nederlandse wet vastgelegd is, in Tsjechië is dit ook zo. In de Tsjechische wet staat

---

⁷⁹ Minimumloon. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 2 april 2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/vraag-en-antwoord/hoe-hoog-is-het-minimumloon-per-uur.html>

⁸⁰ Minimální mzda. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Geraadpleegd op 2 april 2015 van <http://www.mpsv.cz/cs/19457>

omschreven dat het arbeidsloon voor werk dat door gedetineerden wordt uitgevoerd, niet uitgaat van het door de staat vastgelegde minimumloon. Gedetineerden krijgen een zogeheten financiële beloning, maar de hoogte van het bedrag komt wel dicht bij het vastgelegde minimumloon in Tsjechië. Ze krijgen namelijk ongeveer 27 CZK (cca € 1) per uur voor het werk binnen de gevangenis en ongeveer 33 CZK (cca € 1, 20) per uur voor het werk buiten de gevangenis. Een Nederlandse gedetineerde krijgt dus slechts 8, 56⁸¹ % van het wettelijk vastgelegde minimumloon en een Tsjechische gedetineerde 28, 316⁸² % en 37, 752⁸³ % van het wettelijk vastgelegde minimumloon. Dit is een behoorlijk verschil dat men misschien niet zou verwachten, aangezien de betere economische situatie in Nederland in vergelijking met de economische situatie in Tsjechië.

Aan de andere kant zijn de gedetineerden in Nederland vrijgesteld van het betalen van belastingen en ze worden in hun basisbehoeften voorzien door Justitie. Maar uit een recent debat in de Tweede Kamer, om precies te zijn verschenen op 7 april 2015 op Nu.nl, blijkt dat gedetineerden zouden moeten gaan meebetalen aan de kosten die worden gemaakt voor hun strafproces en hun detentie. Het nieuwe wetsvoorstel staat echter nog in de kinderschoenen, omdat niet duidelijk is of de voorstanders straks in de Eerste Kamer ook de meerderheid hebben.⁸⁴ In Tsjechië daarentegen moeten de gedetineerden de belastingen over hun salaris uit eigen zak betalen. Met belastingen worden zorg- en ziekteverzekering bedoeld. Het gaat om 4, 5 % in het geval van ziekteverzekering en 9 % in het geval van zorgverzekering. Wat er van het gekregen netto-bedrag moet worden afgehaald, is het verblijf in de gevangenis dat 1 245 CZK (ongeveer € 45, 5) per maand bedraagt.

---

⁸¹ Dit geldt voor gedetineerden die 23 jaar en ouder zijn.

⁸² Dit geldt voor het werk binnen de inrichting.

⁸³ Dit geldt voor het werk buiten de inrichting.

⁸⁴ Nu.nl. <http://www.nu.nl/politiek/4026374/kamer-wil-gevangene-meebetaalt-kosten-detentie.html>

2.2 Onderwijs en vorming

Onze huidige maatschappij legt steeds een grotere nadruk op het onderwijs en daarmee ook op betere kansen voor mensen op een baan. In het algemeen gezegd, wie hoger onderwijs behaalt, heeft ook hogere kansen te slagen op het gebied van werk, privéleven, politiek of op sociaal-maatschappelijk gebied. Onder de term onderwijs wordt het proces van bemiddeling van kennis, vaardigheden en ontwikkeling van denkvermogen bedoeld.

Onderwijs aan gedetineerden is één van de prioriteiten van de Europese gevangenisregels, want juist het gebrek aan onderwijs behoort tot de hoofdoorzaken van crimineel gedrag.

Naast de behoefte om de eigen kennis en vaardigheden te verdiepen, heeft ieder mens zijn eigen interesses en passies die hij moet koesteren en daaraan ook moet werken. Iedereen heeft zijn eigen unieke talenten en kwaliteiten om te kunnen groeien en om zich te ontwikkelen in het leven. Interesse is het streven van een mens om zijn eigen horizon te verruimen en juist zijn gekozen interesses bepalen hoe een mens is. Dit valt onder vormingsactiviteiten die aan gedetineerden in de gevangenis moeten worden aangeboden. Het doel van deze activiteiten is om gedetineerden hun eigen vrije tijd zinvol te leren doorbrengen. Het is van groot belang om gedetineerden te laten zien dat er tal van activiteiten bestaan waarmee ze hun vrije tijd op zinvolle manier kunnen invullen en waarin ze hun eigen vaardigheden en talenten kunnen beoefenen.

2.2.1 Tsjechië

In het Tsjechische gevangeniswezen neemt het onderwijs aan gedetineerden een sleutelpositie in. De doelen ervan zijn rechtstreeks verbonden met het doel van de terugkeer in de maatschappij en daarnaast ook met de behoeften van elk individu uit een gemeenschappelijk en persoonlijk oogpunt. Iedere gedetineerde moet daarom toegang tot een vorm van onderwijs hebben die met haar behoeften overeenkomt. In de praktijk betekent dit een zo breed mogelijk scala aan onderwijsactiviteiten aan te bieden, van cursussen voor analfabeten tot universitair onderwijs.

De onderwijsactiviteiten zijn gericht op de educatie van gedetineerden. Het belangrijkste doel ervan is een gelegenheid aan gedetineerden te geven om bepaalde kwalificaties te halen en hun kennis te verdiepen en uit te breiden. Gedetineerden worden tegelijk gebracht tot verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

Het onderwijs aan gedetineerden is de taak van de VS ČR⁸⁵ die onderwijscentra in zijn gevangenissen opricht. Tegenwoordig wordt aan gedetineerden universitair, hoger en lager secundair, basis- en beroepsonderwijs aangeboden.⁸⁶

Verder mogen de gedetineerden deelnemen aan de verschillende educatieve activiteiten, geleid door de werknemers van de gevangenis, of in samenwerking met basis-, middelbare en hogescholen of één universiteit in Tsjechië. Aan het onderwijs doen zowel interne als externe lesgevers mee. Gedetineerden die universitair onderwijs willen volgen, kunnen voorlopig alleen de opleiding *Management* volgen. Tot deze studie worden niet de gedetineerden toegelaten die al zijn afgestudeerd aan een andere universiteit en een bachelor, een master of een ingenieurs titel hebben behaald. De gedetineerden kunnen studeren aan Masaryk Universiteit in Brno die als enige universiteit in Tsjechië deze mogelijkheid aan gedetineerden aanbiedt. Bovendien gaat het meer om een zelfstudie, dit betekent dat de gedetineerden er niet naartoe hoeven te gaan, alleen maar één keer per semester wanneer ze examen moeten doen. Dit wordt geregeld onder toezicht van werknemers van de gevangenis. In geval van interesse om deze universitaire opleiding te volgen moet de gedetineerde de hele studie zelf betalen. Het gaat ongeveer om € 650 per semester. Indien de gedetineerde haar studie niet zelf kan betalen, moet ze om financiële hulp vragen bij haar familie. De staat verleent geen tegemoetkoming in de kosten.⁸⁷

Op het diploma dat gedetineerden halen, mag niet vermeld worden dat ze dit diploma tijdens hun gevangenisstraf hebben behaald. Indien ze de opleiding niet kunnen

---

⁸⁵ VS ČR - De Dienst Justitiële Inrichtingen in Tsjechië

⁸⁶ Zákon 16/1999 Sb.

⁸⁷ Met dank aan Jana Vobořilová.

afmaken in de gevangenis, hebben ze het recht deze opleiding af te maken in de betreffende onderwijsinstelling na hun detentie.⁸⁸

De voorwaarden om te mogen studeren in de gevangenis zijn vastgelegd in de wet (*Zákon 169/1999 Sb.*).

Onderwijs aan gedetineerden in de gevangenis Světlá nad Sázavou wordt vooral uitgevoerd door middel van het onderwijscentrum (*Školské vzdělávací středisko ŠVS*⁸⁹) dat onderdeel van de gevangenis is. De ŠVS werd in 2001 opgericht en tegenwoordig behoort het tot de zeer moderne onderwijscentra, ingericht met een voldoende aantal klaslokalen, leermiddelen en pc's. Een onderdeel van dit onderwijscentrum is ook de bibliotheek waar er naast de vakliteratuur ook belletrie en tijdschriften zijn te vinden. De bibliotheek is ook toegankelijk voor niet-studerende gedetineerden en werkt tegelijk als een studeerkamer voor gedetineerden die de voorkeur geven aan zelfstudie.

De lessen worden gegeven door gediplomeerde lesgevers, sommige van hen werken ook buiten de gevangenis.

Tegenwoordig biedt het onderwijscentrum ŠVS deze onderstaande onderwijsactiviteiten aan:

- leervak nr. 69-54-E/01 Bedrijfsdiensten: in het eerste jaar deelname 20 studenten
- leervak nr. 69-54-E/01 Bedrijfsdiensten: in het tweede jaar deelname 17 studenten
- leervak nr. 31-59-E/02 Naaldwerk: in het tweede jaar deelname 15 studenten
- Basisschool: deelname 24 studenten

Verder worden er aan gedetineerden verschillende educatieve cursussen aangeboden, gedurende een half jaar, of vanaf september 2014 tot januari 2015 of vanaf januari tot

---

⁸⁸ Zákon 16/1999 Sb.

⁸⁹ ŠVS- školské vzdělávací středisko: onderwijscentrum in de gevangenis Světlá nad Sázavou.

juni 2015. De cursussen vinden twee uur per week plaats, in het geval van de cursus Keramiek vier uur per week.

Het huidige aanbod bestaat uit:

- Computercursus-Excel: deelname 10 cursisten
- Computercursus: deelname 12 cursisten
- Cursus Tsjechisch voor anderstaligen: deelname 10 cursisten (alleen buitenlanders)
- Cursus Keramiek: deelname 21 cursisten
- Cursus Eerste Hulp: deelname 13 cursisten
- Cursus Engels voor beginners: 15 cursisten

Verder werkt het onderwijscentrum samen met andere schoolsubjecten, concreet zijn deze de middelbare school van informatica en toerisme (*SČMSD*) in Humpolec, het gaat om een vierjarige studie van het systeem van het afstandonderwijs, en de Masaryk-Universiteit in Brno die een driejarige bacheloropleiding aanbiedt.

Het onderwijs vormt een omvattende en systematische aanpak. Het gaat om 21 uur per week gedurende tien maanden in het jaar. De lessen lopen van september 2014 tot en met juni 2015.

Daarnaast worden er binnen de eigen regie van de gevangenis aan gedetineerden nog andere onderwijsactiviteiten aangeboden, namelijk.

- Geschiedenis van Tsjechië
- Economie en politiek van Tsjechië
- Cursus Engels
- Computercursus
- Rechtsadviesing⁹⁰

---

⁹⁰ Met dank aan Jana Vobořilová.

Naast de mogelijkheid om een opleiding te kunnen volgen is belangrijk dat de gevangenis andere soorten opvoedende activiteiten kan aanbieden aan gedetineerden. Deze activiteiten worden de zogeheten vormingsactiviteiten genoemd. Deelname daaraan is verplicht. Maar de gedetineerden mogen zelf kiezen wat voor activiteiten goed bij hen passen en welke ze willen volgen.

Ter illustratie volgt een opsomming van enkele vormingsactiviteiten die aan gedetineerden worden aangeboden:

- cursus het kweken van aquariumvissen
- gymbal oefeningen
- gymnastiek
- sportoefeningen voor gedetineerde moeders met hun kinderen
- decoratie van verschillend restmateriaal
- muziekring
- muziekactiviteiten
- collectieve sportactiviteiten
- communicatieve vaardigheden
- conditie oefeningen
- tuinbouw cursus
- cursus keramiek
- cursus poppentheater
- cursus handwerk
- cursus handvaardigheid
- cursus naaien
- cursus beeldende kunst
- kruiswoordraadsels en puzzels

- gezonde levensstijl
- cursus aardrijkskunde
- cursus cosmetische zorg

De meerderheid van de aangeboden activiteiten voor gedetineerden voldoen aan de behoeften van een vrouw. Zoals reeds vermeld in de inleiding, verschillen vrouwen en mannen van elkaar en daar houdt de inrichting rekening mee. Het is vaak moeilijk zich in dit soort omgeving nog steeds een echte vrouw te voelen. De cursussen, zoals bijvoorbeeld cosmetische zorg, gezonde levensstijl, naaien, handwerk en tuinbouw, zouden helpen om de vrouwelijke kant van een vrouw in de gevangenis niet te vergeten. De producten die tijdens de cursussen door de gedetineerden worden gemaakt, dienen vaak als kleine cadeautjes voor buitenlandse gasten die in de gevangenis op bezoek komen.

Daarnaast nemen de gedetineerden deel aan verschillende charitatieve projecten, zoals bijvoorbeeld KIWANIS of UNICEF.⁹¹

KIWANIS is een wereldwijde hulporganisatie die door het opzetten en uitvoeren van activiteiten geld bijeenbrengt en dat bijeengebrachte geld uitgeeft aan goede doelen. De motto van de organisatie luidt als volgt: *'Behandel een ander zoals je zelf behandeld zou willen worden.'*⁹²

UNICEF is een wereldorganisatie die kinderen overal helpt door het overwinnen van armoede, ziekte, geweld en discriminatie. UNICEF heeft een opdracht, namelijk *'ervoor zorgen dat elk land rechten van kinderen respecteert en naleeft'*.⁹³

Verder doen de gedetineerden sinds januari 2015 mee aan het charitatieve project *'Het sokhondje'* voor de organisatie *Pestrá společnost o. p. s.* waarvoor de gedetineerden hondjes van sokken maken. Uit de verkoop hiervan krijgt de organisatie de benodigde financiële middelen om mensen met gezondheidsbeperkingen te kunnen ondersteunen

---

⁹¹ Met dank aan Jana Vobořilová.

⁹² KIWANIS. Geraadpleegd op 28 maart 2015 van <http://www.kiwanis.nl/weert/kiwanis-organisatie>

⁹³ UNICEF. Geraadpleegd op 28 maart 2015 van <http://www.unicef.nl/over-unicef/missie-en-visie/>

en helpen. Het geld van de verkoop van deze sokhondjes wordt gebruikt voor de africhting van assistentiehonden.⁹⁴

2.2.2 Nederland

Ook in de Nederlandse samenleving geldt: wie een diploma hoger onderwijs heeft, maakt meer kans op een goed betaalde baan. Daarom zijn, naast de arbeid, ook educatieve activiteiten en onderwijs een essentieel onderdeel van het Nederlandse gevangeniswezen en behoren ze tot één van de doelstellingen van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf.

De wettelijke grondslag hiervoor is gelegd in artikelen 48 en 49 van de Penitentiaire beginselenwet waar staat omschreven dat gedetineerden het recht op het volgen van onderwijs en het deelnemen aan andere educatieve activiteiten hebben.⁹⁵

Gedetineerden mogen onderwijs volgen dat binnen de inrichting wordt aangeboden. Dit bestaat uit educatie op het niveau van lager onderwijs, in het kader waarvan alfabetiseringscursussen en inhaalonderwijs worden aangeboden, maar het bestaat ook uit beroepsopleidingen en andere cursussen die zich richten op de resocialisatie, bijvoorbeeld training van de cognitieve vaardigheden of sollicitatietraining. Het is echter mogelijk om een schriftelijke studie op MBO, HBO of universitair niveau te volgen.⁹⁶ Een studie die verder gaat dan basis Nederlands en rekenen is voor eigen rekening en kan alleen schriftelijk worden gevolgd. De PI Ter Peel werkt samen met instituten die onderwijs aan gedetineerden aanbieden, zoals het LOI⁹⁷ en NTI⁹⁸, voor zowel HBO als master.

Wel is het soms mogelijk in de laatste fase van detentie, in het kader van de re-integratie, opleidingen te volgen die de gedetineerde weer op de arbeidsmarkt zetten. De

---

⁹⁴ Ponožkový pes. Geraadpleegd op 28 maart 2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/ponozkovy-pes>

⁹⁵ Artikel 48 in de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 18 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_18-03-2015#HoofdstukVIII

⁹⁶ Commissie van toezicht. Onderwijs en vorming. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/onderwijs_en_vorming_volwassenen/onderwijs_en_vorming/

⁹⁷ LOI = Leidse Onderwijsinstellingen, is een commerciële onderwijsinstelling die afstandsonderwijs verzorgt. Geraadpleegd op 7 april 2015 van <http://www.loi.nl/overdeloi/index.htm>

⁹⁸ NTI = Nederlands Talen instituut. Geraadpleegd op 7 april 2015 van <https://www.nti.nl/over-het-nti/>

kosten hiervan komen uit de potjes die de lokale overheden hebben om mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt te ondersteunen. In dat geval moet men zeker al over externe vrijheden kunnen beschikken om naar buiten te kunnen om de cursussen te volgen. Dit zijn nooit universitaire opleidingen, het gaat meestal om korte cursussen.⁹⁹

In verschillende gevangenissen zijn er contracten met scholingsinstituten die kwalificaties en leerprojecten aan arbeid koppelen, bijvoorbeeld druktechnieken of metaalbewerking. Vanuit de Europese subsidie zijn er leerprojecten voor interieurverzorging en de catering geweest. Deze bestaan niet meer. De reden hiervoor is dat de ESF¹⁰⁰ subsidie 50-50 % is. Dat wil zeggen dat de helft wordt vergoed en achteraf uitbetaald. Dit betekent dus een eigen investering van 50 % en voorschieten van de rest. Bovendien kost het veel werk, vooral administratief, om het goed te begeleiden en te regelen. Daarnaast kost dat ook veel geld. Er is gebleken dat het te weinig oplevert. Een andere reden is dat het Nederlandse gevangeniswezen steeds meer uitgaat van het idee dat iets bewezen effectief moet zijn, dus zomaar cursussen naar binnen halen, wordt niet meer gedaan. Het moet op maat gemaakt worden in het persoonlijk plan van een gedetineerde en die moet ook willen en kunnen. Daarom wordt de voorkeur gegeven aan samenwerking met de lokale overheden en de uitkeringsinstanties die dit na detentie dan weer moeten oppakken. In feite is de gedetineerde een burger van die gemeente en zou eigenlijk recht moeten hebben op dezelfde ondersteuning voor scholing en werk als iedere burger van die gemeente. Daar zijn wetten en regels voor. Nu wordt door de casemanager gekeken of er iets te regelen valt met deze financieringsmogelijkheden en extramurale detentie. De projecten waren zeker succesvol en populair bij gedetineerden, maar dat speelt nu hier in Nederland geen rol meer.¹⁰¹

Indien een gedetineerde een studie wil volgen die niet binnen de inrichting wordt aangeboden, is dit wel mogelijk.

---

⁹⁹ Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

¹⁰⁰ **ESF** - Europees Sociaal Fonds

¹⁰¹ Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

'In de Circulaire betreffende schriftelijke studies van gedetineerden van 20 juni 1988, nr. 361/388 (opgenomen bij wetgeving) wordt geregeld hoe de directeur dient om te gaan met aanvragen voor een tegemoetkoming in de daaruit voortvloeiende kosten. In de circulaire worden de criteria vermeld, die door de directeur bij de behandeling van een verzoek om een tegemoetkoming in de studiekosten in acht moeten worden genomen. Die criteria zijn:

- a. Vooropleiding/motivatie.*
- b. Aard van de studies.*
- c. Erkende instellingen.*
- d. Afstemming aanvang studie op detentiesituatie.*
- e. Anderstalige schriftelijke studie.*
- f. Deelname aan examens.*

Daarnaast is in de circulaire opgenomen dat een vergoeding kan worden geweigerd, indien de gedetineerde beschikt over voldoende eigen middelen en worden de directeurs in de circulaire geadviseerd om verzoeken van gedetineerden die op het moment van de aanvraag nog maar kort in de inrichting zullen verblijven, en daarna in vrijheid worden gesteld of worden overgeplaatst, af te wijzen.¹⁰²

Indien de gedetineerde niet beschikt over voldoende eigen middelen en toch graag een opleiding wil volgen, moet de inrichting een oplossing hiervoor vinden. Met ingang van 1 november 2013 trad de *Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden* in werking. Deze regeling geeft de gedetineerde met onvoldoende eigen middelen de mogelijkheid om toch een opleiding te kunnen gaan volgen. Daarnaast staan hier de voorwaarden en regels omschreven waaronder een tegemoetkoming kan worden verleend.

Ter illustratie volgt een opsomming van enige voorwaarden:

- 'de gedetineerde die aan een opleiding of aan een educatieve activiteit wenst deel te nemen, kan een verzoek om tegemoetkoming in de kosten*

---

¹⁰² Commissie van toezicht. Onderwijs en vorming. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/onderwijs_en_vorming_volwassenen/onderwijs_en_vorming/

*indienen bij de directeur indien aannemelijk is dat hij niet zelf de kosten kan dragen en indien niet uit andere hoofde in een tegemoetkoming in de kosten kan worden voorzien.*¹⁰³

- *'de opleiding of educatieve activiteit sluit aan bij de vooropleiding van de gedetineerde'*¹⁰⁴
- *de tegemoetkoming wordt toegekend voor een periode van niet meer dan één jaar*
- *de tegemoetkoming in de kosten van een opleiding of educatieve activiteit van meer dan zes maanden bedraagt ten hoogste € 100,- per maand*
- *de tegemoetkoming in de kosten van een opleiding of educatieve activiteit van minder dan zes maanden bedraagt ten hoogste € 600,-*¹⁰⁵
- *'bij onvoldoende studieresultaten kan de directeur de toegekende tegemoetkoming stopzetten en de reeds betaalde tegemoetkoming terugvorderen*
- *de tegemoetkoming in de kosten stopt zodra het verblijf in de inrichting is geëindigd*¹⁰⁶.

De lessen worden gegeven door ervaren en gediplomeerde lesgevers in dienst van DJI zodat de gedetineerden op een prettige en leerzame manier hun eigen doel kunnen bereiken.

---

¹⁰³ Artikel 2 in de Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0034002/geldigheidsdatum_20-03-2015

¹⁰⁴ Artikel 3 in de Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0034002/geldigheidsdatum_20-03-2015

¹⁰⁵ Artikel 5 in de Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0034002/geldigheidsdatum_20-03-2015

¹⁰⁶ Artikel 6 in de Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0034002/geldigheidsdatum_20-03-2015

2.2.3 Samenvatting

Kennis overbrengen, dat is de basis van het onderwijs, dit geldt zowel voor het Tsjechische als Nederlandse gevangeniswezen. Het onderwijs behoort tot één van de belangrijkste doelstellingen van de detentie en levert een bijdrage aan het terugdringen van de recidive. Bovendien biedt het de gedetineerden de mogelijkheid hun tijd op een zinvolle manier in te vullen en de terugkeer in de samenleving te vereenvoudigen.

Met een diploma sta je namelijk een stuk zekerder in je schoenen en daarnaast heb je betere kansen op werk. Het is algemeen bekend dat het gebrek aan onderwijs behoort tot de hoofdoorzaken van crimineel gedrag. Er wordt dus zowel in Nederland als Tsjechië de gelegenheid aan gedetineerden gegeven om een certificaat te behalen en hun kennis te verdiepen en uit te breiden. Daarmee krijgen ze meer kansen op de arbeidsmarkt en een basis voor een succesvolle toekomst.

Binnen de inrichtingen, zowel in Nederland als in Tsjechië, worden gedetineerden verschillende onderwijsactiviteiten aangeboden die in overeenstemming zijn met hun kennisniveau, zo kunnen ze kiezen tussen basis-, lager en hoger, beroeps- en universitair onderwijs. Daarnaast is in de Tsjechische en Nederlandse wet vastgelegd dat er een taal cursus voor anderstalige gedetineerden moet worden aangeboden.

De gediplomeerde en ervaren lesgevers spelen hierbij een sleutelrol. Ze coachen, begeleiden en stimuleren. Zo vergroten de gedetineerden hun gevoel van eigenwaarde, hun verantwoordelijkheidsgevoel en hun zelfvertrouwen.

Voor gedetineerden die een opleiding willen gaan volgen, moeten ook voldoende faciliteiten beschikbaar zijn, d.w.z. een voldoende aantal klaslokalen, genoeg leermiddelen en pc's. Een onderdeel van de onderwijscentra is ook de bibliotheek waar gedetineerden vakliteratuur mogen gebruiken en die tegelijk als een studeerkamer dient.

Een opvallend verschil is het feit dat als een gedetineerde die in de Tsjechische gevangenis vastzit, een universitaire opleiding wil gaan volgen en daardoor aan haar succesvolle re-integratie werkt, ze over voldoende eigen middelen moet beschikken of om hulp bij haar familie vragen. Anders kan ze niet gaan studeren, omdat een tegemoetkoming door de staat niet wordt verleend. Er is geen uitzondering mogelijk.

In Nederland kan dit wel. Er is zelfs een wet '*de Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden*' waarin staat omschreven dat de gedetineerde recht heeft op een universitaire opleiding, zelfs ook in het geval dat ze over onvoldoende eigen middelen beschikt.

Naast de opleiding is ook een zinvolle tijdsbesteding, waaronder ook beschikbare vormingsactiviteiten vallen, voor gedetineerden van groot belang. Op die manier krijgen ze namelijk het gevoel dat hun periode in de PI geen verloren tijd is en voelen ze zich nuttig. Ze leren opnieuw waarvoor ze eigenlijk belangstelling hebben en ze leren hun talenten te ontdekken en te gebruiken. Daar richt het Tsjechische gevangeniswezen zich meer op, in tegenstelling tot het Nederlandse gevangeniswezen. De gevangenis in Světlá nad Sázavou biedt een zo boeiend mogelijk aanbod van deze activiteiten aan om de gedetineerden te motiveren. De gedetineerde mag namelijk haar eigen hobby's en interesses uitoefenen en ze kan zich bezig houden met wat ze zelf leuk en interessant vindt.

Het Tsjechische gevangeniswezen is namelijk van mening dat de vormingsactiviteiten de gedetineerde moeten helpen om haar persoonlijkheid te vormen en tegelijk opvoedende maatregelen moeten hebben. Daarnaast wordt er structuur in haar leven gebracht en de mogelijkheid gegeven om haar persoonlijkheid verder te ontwikkelen. Tijdens het uitoefenen van haar hobby's, focust ze zich alleen op zichzelf, en op haar talenten en kwaliteiten waaraan ze dan na de detentie verder kan werken.

Hier zien we een ander opmerkelijk verschil, namelijk het aanbod van verschillende cursussen waarmee de belangstelling van gedetineerden wordt geprobeerd op te wekken. In de vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou wordt een rijk gevarieerd aanbod aan gedetineerden aangeboden, terwijl dit in de PI Ter Peel niet meer wordt gedaan. Deze cursussen worden meer gezien als bezigheids therapie, maar niet bijdragend aan een verantwoorde terugkeer en vermindering van de kans op terugval. De inrichting geeft de voorkeur aan trainingen die wetenschappelijk bewezen effectief zijn.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

2.3 Re-integratie

Resocialisatie hangt nauw samen met socialisatie. Socialisatie is een proces waarin het kind regels van het leven in de samenleving zich eigen maakt. Op een latere leeftijd past de mens zich steeds aan en leert een nieuw gedrag aan. Hieronder het aanvaarden van nieuwe normen en waarden die meestal in verband zijn met een nieuwe sociale positie verstaan.¹⁰⁸

Re-integratieactiviteiten worden in het gevangeniswezen ook wel terugkeeractiviteiten genoemd en bestaan uit voorlichting en praktische cursussen. Dit soort activiteiten helpen gedetineerden om zelf hun verantwoordelijkheid te nemen voor een succesvolle terugkeer in de maatschappij. Daarnaast zorgen deze ervoor dat de kans op recidive kleiner wordt.

Om deel te nemen aan deze activiteiten moeten gedetineerden wel aantonen dat zij genoeg gemotiveerd zijn om te werken aan hun toekomst.¹⁰⁹ Gedetineerden nemen zo stap voor stap weer deel aan de samenleving.

2.3.1 Tsjechië

De missie van het Tsjechische gevangeniswezen en de basisfilosofie van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf is zeker een succesvolle terugkeer van een gedetineerde in de maatschappij. Daarom bestaan binnen de gevangenissen verschillende doelgerichte, structurele en gestandaardiseerde programma's die ernaar streven waarschijnlijkheid van recidive te beperken en te verlagen. Dit soort programma's bieden gedetineerden hulp om hun gedrag te veranderen en verbetering aan te brengen. Verder helpen deze programma's hen in de samenleving terug te keren en maken ze het mogelijk een zelfvoorzienend leven te leiden na de detentie.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Biedermanová, E., Petras, M. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <http://www.ok.cz/iksp/docs/390.pdf>

¹⁰⁹ Onderwijs tijdens de detentie. Re-integratieactiviteiten. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <http://www.onderwijstijdensdetentie.nl/re-integratieactiviteiten/>

¹¹⁰ Biedermanová, E., Petras, M. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <http://www.ok.cz/iksp/docs/390.pdf>

De vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou biedt enkele succesvolle programma's aan:

- ZZZ (*Zastav se, zamysli se, změň se*): Blijf staan, denk maar aan, verander jezelf,
- KKK (*Krátkodobý kurz řešení problémů*): een kortdurende cursus voor het oplossen van problemen,
- FEDDO: *Female-education-disorder-dissocial-opportunity*,
- SODOSPOL: de ontwikkeling van de sociale vaardigheden gericht op de terugkeer in de samenleving en op de arbeidsmarkt,

Ter illustratie volgt een uitvoerige beschrijving van de hierboven genoemde re-integratieactiviteiten:

BLIJF STAAN, DENK MAAR AAN, VERANDER JEZELF (ZZZ)

Takkenpakket:

- moeilijke situaties leren op te lossen door middel van training van sociale vaardigheden,
- met behulp van groepswork een mogelijkheid laten zien om het best de eigen stemming, emoties, gevoelens of gedachten te uiten
- praktische oefeningen in groepen
- om waarschijnlijkheid van recidive te verlagen

Doel:

- toeëigening van menselijke (communicatieve, contact-) sociale vaardigheden,
- ruimte geven om zelfstandig te kunnen denken, verbale en non-verbale uiting van eigen gedachten en houdingen,
- negatieve invloed van de gevangenissubcultuur op de persoonlijkheid van de gedetineerde,
- op zoek zijn naar eigen identiteit,

- rationele kijk op het oplossen van moeilijke situaties,
- ondersteuning en ontwikkeling bij het omgaan en samenwerken met andere mensen
- streven naar verandering van het denken van gedetineerden in verband met een delict plegen

De re-integratieactiviteit vindt één keer per week plaats en duurt 120 minuten.

Thema's van sessies:

1. Kennismaking
2. Problemen en crimineel gedrag
3. Formules van crimineel gedrag
4. Vormen van denken
5. Sociaal-causaal denken
6. Crimineel gedrag als een probleem dat kan worden opgelost
7. Verandering en keuze
8. Plan van aanpak om zich te veranderen
9. Vaardigheden van sociale interactie (het concept van '*SMART*': specific-measurable-achievable-realistic-time bound)
10. Innemen van standpunten en houdingen
11. Sluitingssessie¹¹¹

---

¹¹¹ uitgewerkt door Mgr. Roman Farkaš en Hana Prokopová, werknemers in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou.

FEDDO

Motto: *'Ik wil moeder zijn, geen misdadigster.'*

Takkenpakket:

- gedetineerden bekend maken met theoretische grondslagen van menselijk gedrag en agressie,
- moeilijke situaties leren op te lossen door middel van training van sociale vaardigheden,
- praktische oefeningen in groepen
- om waarschijnlijkheid van recidive te verlagen

Doel:

- informatie aan gedetineerden geven over mogelijke gevolgen van het crimineel gedrag
- aandacht voor aanzetmechanisme en bronnen van crimineel gedrag
- ondersteuning geven om verdere stappen te zetten en eigen situatie op te lossen
- identificeren wat veranderd kan worden
- op zoek zijn naar het primaire aanzetmoment voor kindermisbruik
- versterken van het zelfvertrouwen
- op zoek zijn naar antwoorden op vragen *'wat dan?'* - terugkeer in de maatschappij

Doelgroep:

- vrouwelijke daders die kinderen hebben misbruikt, o.a. misbruik tegen het leven en gezondheid van een kind, kindermishandeling of seksueel misbruik
- deelnemers moeten hun misbruik accepteren

- deelnemers moeten genoeg gemotiveerd zijn om zichzelf te veranderen¹¹²

SODOSPOL

Doel:

- ondersteuning bij resocialisatie gericht op een succesvolle terugkeer in de samenleving en op de arbeidsmarkt
- kennismaking met de behoeften van de beroepswereld
- naamgeving en ontwikkeling van de sociale vaardigheden
- versterken van het zelfvertrouwen
- preventieve maatregelen tegen herhaalde weigering, zowel in het beroepsleven als in het privéleven

Een uitvoerige beschrijving van de activiteit:

Het uitgangspunt is gefocust op het vaststellen van eigen vaardigheden en stelt zich ten doel om gedetineerden de kunst van de positieve zelfpresentatie bij te brengen. Daarnaast streeft dit programma ernaar het gezonde zelfvertrouwen te versterken. In deze cursus worden naast de communicatieve vaardigheden, ook de beheersing van conflicten en de algemene controle over de situatie geoefend.

Individuele instelling, samenwerking met andere gedetineerden en beoefening van enkele vaardigheden staan in deze cursus centraal.

Thema's:

1. Motivatie, zelfbeheersing en stress
2. Advisering in het kader van de zelfpresentatie en een gezonde levensstijl
3. Sociale vaardigheden
4. Wat te doen na de detentie
5. Waar en hoe een baan zoeken, persoonlijk en telefooncontact met een werkgever

---

¹¹² uitgewerkt door Mgr. Lucie Čápková en Mgr. Jana Pokorná, werknemers in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou

6. Werk-recht betrekkingen
7. Voorbereiding op een sollicitatiegesprek
8. Sollicitatiebrief en curriculum vitae¹¹³

Verder kunnen gedetineerden volgens hun individuele behoeften deelnemen aan beeldende therapie, abreactie¹¹⁴ therapie en ontspannings- en bewegtherapie.¹¹⁵

De vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou werkt daarnaast samen met non-profitorganisaties die willen meewerken aan de succesvolle terugkeer van een gedetineerde in de samenleving. Het gaat meestal om tal van motivatiecursussen en inspirerende workshops. Daarmee streeft de inrichting ernaar een zo breed mogelijk aanbod te creëren en aan gedetineerden aan te bieden.

Wat opvalt is het feit dat er redelijk veel non-profitorganisaties zijn die willen samenwerken met de inrichting en een helpende hand aan gedetineerden bieden.

Ter illustratie volgt een opsomming van enkele non-profitorganisaties en hun aanbod:

S_ANIMA (Het nationaal centrum voor gezin)

Het gaat om een motivatiecursus voor gedetineerde vrouwen die hen helpt bij het zoeken van een baan en huisvesting na de detentie. Het programma is gericht op de sociale inclusie¹¹⁶ en de terugkeer op de arbeidsmarkt op basis van gelijkwaardige gelegenheden en sociale insluiting. De cursus bestaat sinds mei 2013 en bevat in totaal 9 lessen van 2,5 uur. De belangstelling van gedetineerden voor deze cursus stijgt elk jaar. Tot op de dag van vandaag namen 63 gedetineerden daaraan deel.

---

¹¹³ uitgewerkt door Mgr. Jana Vobořilová

¹¹⁴ **abreactie**: een emotionele uitbarsting. *Abreaction* (German): concept introduced by Sigmund Freud in 1893 to denote the fact that pent-up emotions associated with a trauma can be discharged by talking about it. The release of affect occurred by bringing "a particular moment or problem into focus"... and as such formed the cornerstone of Freud's early cathartic method of treating hysterical conversion symptoms. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <https://books.google.cz/books?id=35HoGo2uF1kC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=Abreaction>

¹¹⁵ Met dank aan Jana Vobořilová.

¹¹⁶ **inclusie**: de insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. Geraadpleegd op 5 april 2015 van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Inclusie>

SEMITAM s.r.o.

SEMITAM is een bedrijf dat gevestigd is in Havlíčkův Brod en banen creëert voor sociaal benadeelden en gehandicapten op de arbeidsmarkt. Het zoekt en creëert banen die in overeenstemming zijn met ervaring en vaardigheden van een gedetineerde en die het mogelijk maakt nieuwe vaardigheden en werkervaring op te doen. Samenwerking met de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou bestaat sinds het begin van het bestaan van dit bedrijf, d.w.z. sinds 2011. Jaarlijks worden 2-3 gedetineerden aangenomen, maar de belangstelling blijkt hoger te zijn.

TSJECHISCH HELSINKI COMITÉ (Český helsinský výbor, ČHV)

In het kader van het project '*Kinderen van gedetineerde ouders - het versterken van rechten en positie*' worden er geassisteerde bezoeken van gedetineerde vrouwen met hun kinderen in de gevangenissen gerealiseerd die grotendeels zijn geplaatst in verschillende tehuizen. Het project is gefinancierd door de EU. Sinds 2007 werkt dit project met de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou samen. Bezoeken worden één keer per 2-3 maanden verwezenlijkt, dit hangt af van de financiële mogelijkheden.¹¹⁷

2.3.2 Nederland

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de re-integratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen:

'de tenuitvoerlegging van de straf dient zoveel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving.

In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten en vervolgens zowel vanuit de inrichting als bij relevante instanties daarbuiten aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvoorzieningen

---

¹¹⁷ Met dank aan Jana Vobořilová.

*waarmee hun kansen op een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan worden verbeterd.*¹¹⁸

Een succesvolle terugkeer in de samenleving vraagt dus allereerst de inzet van de gedetineerde zelf. Ze moet dus wel zelf willen werken aan zichzelf en aan haar toekomst. Na deelname aan deze activiteiten zal ze klaar zijn om weer terug te keren naar de wereld buiten de inrichting.

In totaal is er vier uur per week gereserveerd voor dit soort activiteiten. In deze tijd kan een gedetineerde ook een gesprek hebben met haar mentor of met een hulpverlener van buiten de PI.¹¹⁹

Met de juiste begeleiding probeert de PI te voorkomen dat gedetineerden terugvallen in crimineel gedrag en er wordt hen ondersteuning gegeven bij het ontwikkelen van de juiste vaardigheden en gedrag.

In elke PI kunnen gedetineerden in een zgn. Re-integratiecentrum (RI) terecht waar ze worden ondersteund door vrijwilligers van Exodus en Humanitas en waar ze onder begeleiding werken aan de voorbereiding op de succesvolle terugkeer in de maatschappij.

Uitgangspunten van het RI zijn:

- *Gedetineerden kunnen individueel naar het RIC;*
- *Mogelijkheden in het centrum sluiten aan bij de wensen van ketenpartners zoals gemeenten en Veiligheidshuizen;*
- *Mogelijkheden in het centrum sluiten aan bij de eisen die de overheid stelt aan zelfredzame burgers;*

---

¹¹⁸ Ministerie van Justitie. Inspectie voor de Sanctietoepassing. PI Zuid-Oost Ter Peel. April 2008, p 61. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-\(reproversie\)_tcm131-475681.pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-(reproversie)_tcm131-475681.pdf)

¹¹⁹ DJI. Terugkeeractiviteiten: Hoe werkt het? Geraadpleegd op 20 maart 2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/Terugkeeractiviteiten%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/Terugkeeractiviteiten%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20(1).pdf)

- *Er is ondersteuning van vrijwilligers en van de medewerkers van de afdeling gedetineerdenzaken/Onderwijs;*
- *Focus ligt op ondersteuning van de zelfstandigheid van de gedetineerden en een effectieve inzet van hun detentietijd.*¹²⁰

Binnen de PI's werken de Casemanagers¹²¹/Medewerkers Maatschappelijke Dienstverlening (MMD) aan de re-integratie. Dit doen ze samen met de gemeentelijke coördinatoren nazorg en andere ketenpartners die willen meedoen aan de succesvolle terugkeer van gedetineerden. Behalve gediplomeerde en ervaren begeleiders nemen daar ook een heleboel vrijwilligers en stagiaires aan deel.

Juist de ketenpartners hebben bij dit proces een sleutelpositie. Ze geven gedetineerden de mogelijkheid om in de praktijk aan hun resocialisatie te werken of ze kunnen hen voorlichtingsmateriaal (verschillende brochures) aanbieden of themabijeenkomsten organiseren.¹²²

In de PI worden er drie standaardactiviteiten aangeboden, namelijk:

DE REFLECTOR

Het gaat om een digitale vragenlijst die een gedetineerde helpt om een zelfbeeld te vormen. Met behulp van deze vragenlijst denkt de gedetineerde over wie zij is, waar zij staat en waarom ze bepaalde dingen doet zoals ze doet.¹²³

---

¹²⁰ DJI. Re-integratiecentrum. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van file:///C:/Users/vista/Downloads/inlegvel-re-integratiecentrum_tcm93-501915.pdf

¹²¹ **casemanagers:** *zijn sleutelfiguren in het organiseren van de re-integratie en nazorg voor (ex-) gedetineerden. De casemanager screent de gedetineerde bij binnenkomst op vijf onderdelen: identiteitspapieren, werk en inkomen, schulden, onderdak en zorg. Daarnaast faciliteert de casemanager de gedetineerde bij het orde krijgen van de basisvoorwaarden. Bij ontslag draagt de casemanagertijdig en zorgvuldig gegevens over aan de gemeente.* Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Re-integratie-en-nazorg/Uitvoering/>

¹²² DJI. Re-integratiecentrum. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van file:///C:/Users/vista/Downloads/inlegvel-re-integratiecentrum_tcm93-501915.pdf

¹²³ Reflector. Informatieblad voor begeleiders. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van <file:///C:/Users/vista/Downloads/Reflector%20-%20informatieblad%20begeleiding.pdf>

KIES VOOR VERANDERING

Doel: eerder stoppen met criminaliteit.

Doelgroep: vrijwel alle gedetineerden die denken over verandering van hun leven.

Aanpak:

- vergroten van motivatie, activeren van zelfwerkzaamheid,
- opstellen van levensdoelen en maken van een terugkeeractiviteitenplan
- uitvoeren van het plan en terugval voorkomen¹²⁴

Deze re-integratieactiviteit richt zich vooral op gedetineerden die willen werken aan een bestaan zonder criminaliteit. De cursus bestaat uit 8 sessies:

- sessie 1: Stoppen of doorgaan met criminaliteit? Neem een besluit.
- sessie 2: Mijn situatie op dit moment.
- sessie 3: Criminaliteit: wat wilde ik ermee bereiken?
- sessie 4: Mijn leven buiten de gevangenis en weten wat ik niet meer wil.
- sessie 5: Hoe ziet mijn gewenste leven eruit?
- sessie 6: Weten waaraan ik moet werken.
- sessies 7: Omgaan met problemen.
- sessie 8: Pak je problemen systematisch aan.

Gedetineerden werken met het werkboek *Stoppen met Criminaliteit* dat samen met gedetineerden zelf is geschreven en vol praktische oefeningen staat.¹²⁵

Motiverende onderdelen, zoals deze twee activiteiten worden genoemd, zijn verplicht voor elke gedetineerde. Verder moet ze nog een beroepskeuze- en competentietest

---

¹²⁴ Mol, M., Hoetjes, V., Plaisier, J. De training Kies voor Verandering, 2013, p.1. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van <http://www.mpct.eu/wp-content/uploads/downloads/2013/10/Rapport-KvV-DF-Impact-RD-1-juli-2013.pdf>

¹²⁵ Kies voor Verandering. Informatieblad voor deelnemers. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/Kies%20voor%20verandering%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/Kies%20voor%20verandering%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20(3).pdf)

invullen die ook tot de motiverende onderdelen behoort. De test bestaat uit drie modules:

- Module 1: Instaptoets educatie - om vast te stellen wat het huidig niveau van taal-, reken- en studievoerdigheid is.
- Module 2: Beroepskeuze-interessetest- een test op het gebied van beroepskeuze-interesse.
- Module 3: Competentietest - een zelfbeoordelingstest op het gebied van competenties.¹²⁶

Tijdens de re-integratieactiviteiten wordt aandacht besteed aan vijf leefgebieden, namelijk regelzaken, werk en inkomen, huisvesting, zorg, en financiën en schulden.¹²⁷ Deze gebieden zijn verdeeld in enkele modules waarin gedetineerden meer informatie kunnen krijgen over een bepaald onderwerp.

1. Regelzaken

Regelzaken - Computer

- Module 1: Basisvaardigheden computer
- Module 2: Digitale zelfredzaamheid

Regelzaken - Identiteit

- Module 1: Identiteitspapieren

Regelzaken - Planning

- Module 1: Omgaan met tijd

2. Werk /inkomen

Werk krijgen

- Module 1: Werk zoeken
- Module 2: Solliciteren

---

¹²⁶ DJI - productenboek, mei 2012.

¹²⁷ Productenboek TRA - Kenniscentrum van Commissie van Toezicht, mei 2012.

- Module 3: Sollicitatiegesprek voorbereiden
- Module 4: Gespreksvaardigheden
- Module 5: Zelfbeoordeling
- Module 6: Verklaring omtrent gedrag

Werk behouden

- Module 1: Samen werken
- Module 2: Samen leren
- Module 3: Samen produceren

Werk en uitkering

- Module 1: Uitkering aanvragen

3. Huisvesting

Woonruimte

- Module 1: Woonruimte kiezen
- Module 2: Woonruimte krijgen
- Module 3: Woonruimte behouden
- Module 4: Woonruimte inrichten
- Module 5: Speciale woonruimte

Huren

- Module 1: Huur betalen

4. Zorg

Persoonlijke zorg

- Module 1: Voeding
- Module 2: Persoonlijke hygiëne
- Module 3: Beweging

- Module 4: Dag en nachtritme
- Module 5: Relaties

Maatschappelijke zorg

- Module 1: Hulpverlening
- Module 2: Verslaving
- Module 3: SOA (seksueel overdraagbare aandoening)
- Module 4: Infectieziektes

5. Financiën / schulden

Budgetteren

- Module 1: Inkomsten en uitgaven
- Module 2: Begroten
- Module 3: Bestedingen
- Module 4: Bankzaken
- Module 5: Verzekeringen
- Module 6: Belastingen

Financiële problemen

- Module 1: Schulden

Aandachtsgebied - Zingeving

Stoppen met criminaliteit

- Module 1: Herstelgericht werken
- Module 2: Persoonlijke identiteit
- Module 3: Zelfbewustzijn

– Module 4: Verandering levensstijl¹²⁸

Bij re-integratie van gedetineerden spelen ook de organisaties buiten de gevangenis die aan hun succesvolle terugkeer in de samenleving willen meehelpen en die ex-gedetineerden helpen bij de overgang naar het nieuwe leven buiten de muren van de gevangenis een grote rol. Daarbij is ook de inzet van vrijwilligers van groot belang. Twee zeer belangrijke organisaties zijn de organisaties *Humanitas* en *Exodus*. De projecten en activiteiten van de organisatie Humanitas worden door lokale afdelingen in het hele land georganiseerd. Naast de detentie richt de organisatie zich nog op thema's als eenzaamheid, opvoeden, opgroeien, thuisadministratie en verlies.¹²⁹ *Exodus* is een organisatie die gelooft in verbetering van de situatie van mensen met een crimineel verleden. Exodus biedt opvang en ondersteuning aan ex-gedetineerden en gedetineerden in de laatste fase van hun straf en helpt hen om uit de criminaliteit te stappen, op het goede pad te komen, oude gewoontes te doorbreken en een nieuwe start te maken.¹³⁰

De PI Ter Peel werkt samen met de organisatie Exodus Venlo. De geschiedenis van *het Exodus Huis Venlo* begint in 2001, toen alle PI's voor vrouwen¹³¹ initiatief hebben genomen om opvang en begeleiding te bieden aan ex-gedetineerde vrouwen, eventueel met hun kinderen. Exodus Venlo is gehuisvest in zes flats in de wijk Blerick in Venlo. Deze flats geven huisvesting aan 14 vrouwen.

De doelgroep bestaat uit ex-gedetineerde vrouwen van 18 tot 65 jaar. Ze mogen maximaal twee kinderen tot 12 jaar bij zich houden. Er zijn in totaal vijf criteria om toegelaten te worden, namelijk de gedetineerde moet in het bezit zijn van een geldige verblijfsvergunning, genoeg gemotiveerd zijn, mag geen agressie-, geen recente verslavings- en geen zware psychiatrische problemen hebben. Elke ex-gedetineerde is verplicht om een dagprogramma te volgen. Het totaal aantal uren bedraagt minimaal 26 uur per week. Ze krijgt ook haar eigen persoonlijke mentor die bereidwillig is om haar

---

¹²⁸ DJI - productenboek TRA, mei 2012.

¹²⁹ Humanitas. Geraadpleegd op 24 maart van <http://www.humanitas.nl/over-humanitas>

¹³⁰ Exodus. Geraadpleegd op 24 maart van http://www.exodus.nl/Over_Exodus_203.html

¹³¹ dit was op initiatief van alle PI's voor vrouwen, toen nog er vijf, namelijk Amerswiel, Zwolle, Nieuwersluis, Breda en Ter Peel in Evertsoord, onder de vlag van een ESF/EQUAL project Toekomst in Balans

op de goede weg te helpen. Ze worden begeleid aan de hand van vier kernpunten, namelijk wonen, werken, relaties en zingeving.¹³² Deze vult Exodus samen in met plaatselijke en regionale instellingen, o.a. Gemeentelijke Sociale Dienst, Bureau Arbeid Toeleiding, Centrum voor Werk en Inkomen, de Reclassering, Humanitas, Zorgconcept en de PI's voor vrouwen.¹³³

Verder werkt de PI Ter Peel nauw samen met de organisatie Humanitas die het succesvolle project *Gezin in Balans* aan gedetineerden biedt. Dit gaat om opvoedingsondersteuning en gezinsbegeleiding voor (ex)-gedetineerde moeders met hun kinderen. Het uitgangspunt hierbij is een succesvolle terugkeer van moeder binnen het gezin, het verbeteren van de relatie tussen moeder en haar kind(eren) en het versterken van zelfvertrouwen in haar rol als moeder. Gezin in Balans hanteert drie contra-indicaties, namelijk moeders die veroordeeld zijn voor een delict dat gerelateerd is aan kindermishandeling, moeders met ernstige verslavingsproblematiek en moeders met ernstige psychiatrische problematiek.¹³⁴

In de PI Ter Peel wordt een succesvol project uitgevoerd in het kader van Gezin in Balans, namelijk *IK-JIJ-WIJ training*. Daarnaast neemt de inrichting nog deel aan de bijeenkomst van het project *Moeder de Gans*, weer onder auspiciën van Gezin in Balans.

Het project *IK-JIJ-WIJ training* gaat over de moederrol van gedetineerden tijdens de detentie. De ondersteuning gebeurt door vrijwilligers, vaak zelf ook moeder, en bestaat in totaal uit 8 wekelijkse groepsbijeenkomsten van 2,5 uur per keer. De vrijwilligers bezoeken regelmatig de gedetineerden eerst in de gevangenis en daarna bij hen thuis, als ze weer vrij zijn. Tijdens de bijeenkomsten gaan ze samen met andere moeders in detentie op zoek naar mogelijkheden om in contact met hun kind te blijven en om te leren omgaan met emoties en problemen. Daarnaast krijgen ze inzicht in hun eigen kwaliteiten, die ze kunnen inzetten bij de opvoeding van hun kinderen. In de

---

¹³² Exodus Venlo. Jaarverslag 2013. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van <http://www.exodus.nl/plaatjes/user/File/jaarverslag%202013%20Exodus%20Venlo.pdf>

¹³³ Exodus Venlo. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van http://www.exodus.nl/Venlo_248.html

¹³⁴ Gezin in Balans. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/info-werkveld/methodiek/>

bijeenkomsten wordt gebruik gemaakt van allerlei werkvormen en materialen, zoals gedichten, muziek, boeken, oefeningen en een persoonlijk werkboek.¹³⁵

Het project *Moeder de Gans* is gericht op moeders die voor het eerst en nog niet zo lang gedetineerd zijn en verblijven in een Huis van Bewaring. Een informatiebijeenkomst duurt gemiddeld 2 uur en wordt uitgevoerd in spelvorm met allemaal vragen die in de hoofden van gedetineerden zitten over de achterblijvende kinderen. De bijeenkomst wordt uitgevoerd door 4 vrijwilligers in een groepsruimte binnen de PI.¹³⁶

Één van de beste activiteiten die de PI Ter Peel aan gedetineerden aanbiedt, is de training *Betere Start*. Deze training is in samenwerking met de Universiteit van Utrecht door de PI's voor vrouwen ontwikkeld en heeft een voorlopige erkenning gekregen.¹³⁷

Betere Start is gebaseerd op het Amerikaanse opvoedondersteuningsprogramma voor moeders van kinderen met gedragsproblemen *Incredible Years*. De Universiteit van Utrecht ontwikkelde de methode door die van toepassing is op moeders in detentie. Het project is najaar 2007 gestart.¹³⁸

In de eindrapportage van het Ministerie van Veiligheid en Justitie wordt het project belicht:

*'In de training leren de moeders positieve interacties met hun kinderen, positieve bekrachtigingstechnieken, niet-agressieve en consistente disciplineringsstechnieken en bevordering van sociaal competent gedrag. De training gaat van start tijdens de laatste maanden van de detentie en loopt door als de moeders weer terug zijn in hun gezin (follow-up fase met huisbezoeken en telefonisch contact).'*¹³⁹

---

¹³⁵ Gezin in Balans. IK-JIJ-WIJ. Geraadpleegd op 13 april 2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/uploads/nieuwsbrieven/ikJijWij.pdf>

¹³⁶ Gezin in Balans. Moeder de Gans. Geraadpleegd op 13 april 2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/uploads/downloads/GIB7001%20Methodiek%20Binn.pdf>

¹³⁷ Met de erkenning wordt een training bedoeld die wetenschappelijk bewezen effectief is.

¹³⁸ Betere Start. Geraadpleegd op 13 april 2015 van https://www.email.cz/download/i/f_I6WTawcEXgbyQ9vGbO_haoIZslGfbaBo5nXbY_iiV7KmKemxH4JNrJHNPmVShfw-E0688/opvoedingsvaardigheden-voor-moeders-in-detentie%5B1%5D.pdf

¹³⁹ Geraadpleegd op 13 april 2015 van http://www.expo.be/sites/default/files/kennisdocument/eindrapport_betere_start.pdf

2.3.3 Samenvatting

De re-integratieactiviteiten of ook wel de terugkeeractiviteiten genoemd, zijn zowel in het Tsjechische als Nederlandse gevangeniswezen van groot belang. Ze streven er in eerste instantie naar succesvol in de maatschappij terug te keren en de kans op recidive te verkleinen.

Het primaire doel van deze activiteiten is zo veel mogelijk gedetineerden te motiveren om te werken aan de verandering van hun gedrag en aan een betere toekomst. Daarom moet het aanbod van de terugkeeractiviteiten breed genoeg en lucratief zijn om hen aan te spreken. Deze activiteiten moeten hen laten zien dat de problemen ook op een andere manier opgelost kunnen worden, zonder zich crimineel te gedragen. Verder helpen deze activiteiten hen op het rechte pad te komen door middel van concrete oefeningen en situaties die uitgaan van de praktijk. Er wordt over het algemeen veel nadruk gelegd op de gedetineerde zelf. Met andere woorden moeten ze weten dat de samenleving rekening houdt met hen en dat iedereen een nieuwe kans moet krijgen. Zo wordt er hard gewerkt aan het versterken van hun zelfvertrouwen.

Aan de andere kant is het noodzakelijk dat de gedetineerde zelf goed ingezet zal worden. Ze moet aantonen dat ze zich wil veranderen en dat ze zich voldoende bezig houdt met het nadenken over haar leven en gedrag. Anders zal het niet lukken.

Zowel in Nederland als Tsjechië wordt nauw samengewerkt met tal van organisaties uit de omgeving van de gevangenis die willen meewerken aan de terugkeer van gedetineerden in de samenleving en daarom bieden ze hen verschillende interessante en leerzame projecten aan. Wat heel belangrijk is, is dat ze hiermee volledige ondersteuning geven en daardoor krijgen gedetineerden het gevoel dat ze opnieuw kunnen beginnen. Het gaat vooral om de praktijk en voorlichting.

In deze problematiek zijn er wel enige verschillen waarneembaar. Het grootste en zeker opvallendste verschil is de inzet van vrijwilligers. De vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou werkt wel samen met een aantal van non-profitorganisaties, maar de werknemers worden toch financieel beloond, in tegenstelling tot honderden vrijwilligers in Nederland die willen deelnemen aan een succesvolle re-integratie van gedetineerden

zonder financiële beloning. Zo kunnen ze een steentje bij dragen en maken ze samen hun maatschappij wat veiliger.

Dit is een cultuurverschil. Het vrijwilligerswerk is voor Nederlanders de normaalste zaak van de wereld en Nederland telt ruim 5,5 miljoenvrijwilligers.¹⁴⁰ Het is algemeen bekend dat Nederlanders een groot solidariteitsgevoel hebben.

In Tsjechië is dit anders. Iedereen is hier meer bezig met zijn eigen ding, en elkaar helpen zonder er geld voor te krijgen, is bij Tsjechen niet erg populair. Tsjechen helpen elkaar liever alleen binnen de eigen familie dan dat ze vreemde mensen helpen. Toch gaat het in de laatste jaren wel de goede kant op, vooral onder jonge enthousiaste mensen. Aan de andere kant is het aanbod van activiteiten van de kant van gevangenen waar je als vrijwilliger kan helpen, heel erg beperkt.

Een ander opmerkelijk verschil is de grote ondersteuning voor gedetineerde moeders niet alleen tijdens, maar ook na detentie aan de Nederlandse kant. Zowel in Nederland als in Tsjechië wordt een groot deel van de vrouwengevangenispopulatie gevormd door moeders van minderjarige kinderen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat kinderen van criminele ouders een sterk verhoogd risico op gedragsproblemen hebben en zelf op het criminele pad kunnen raken. Daarom is het van groot belang om hier rekening mee te houden en op deze groep te focussen. In Nederland kunnen (ex)-gedetineerden bij de organisatie Humanitas terecht. Deze organisatie houdt zich bezig met tal van verschillende projecten die de gedetineerde vrouwen zowel binnen als buiten de inrichting kunnen volgen, waaronder Gezin in Balans dat zich op de relatie moeder-kind(eren) richt vanuit verschillende invalshoeken. In Tsjechië daarentegen wordt veel aandacht besteed aan de gedetineerde zelf en haar complexe verandering en iets minder aan de situatie wat betreft de relatie moeder-kind na detentie.

Tot slot is er nog een verschil, namelijk de mogelijkheid van opvang van ex-gedetineerden die na hun detentie wordt aangeboden in Nederland. Dit gebeurt in samenwerking met de organisatie Exodus. Exodus geeft aan gedetineerden hulp in de vorm van begeleiding en daarmee wordt de overgang naar het nieuwe leven buiten de

---

¹⁴⁰ Rijksoverheid. Geraadpleegd op 24 maart 2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijwilligerswerk>

gevangenis wat vereenvoudigd. Iets dergelijks bestaat in Tsjechië niet. Hier zijn wel tal van non-profitorganisaties, waar ex-gedetineerden terechtkunnen om hulp te vragen. Maar de mogelijkheid van een dak boven het hoofd na de detentie, wordt niet aangeboden.

2.4 Speciale afdeling voor moeders met kinderen

De relatie moeder-kind is de belangrijkste relatie en is een prototype van alle relaties die een persoon in het leven zal hebben.

Het eerste levensjaar van een kind is het belangrijkste jaar voor de hechting tussen de moeder en het kind. Met hechting wordt bedoeld een duurzame affectieve relatie tussen een kind en een opvoeder.¹⁴¹ Met andere woorden is dit een hechte en langdurige band die gekenmerkt is door een sterke emotionele band, het verlangen en de behoefte van een kind om de nabijheid te zoeken van zijn moeder. Deze bijzondere relatie geeft het kind het gevoel van veiligheid, voldoening en geborgenheid. Volgens de psycholoog Drs. Tamar de Vos - van der Hoeven speelt hechting ook een heel belangrijke rol bij de ontwikkeling van het kind.

*'De kinderen met een goede hechting blijken beter te kunnen omgaan met tegenslagen, hebben een beter gevoel van eigenwaarde, zijn sociaal vaardiger, weerbaarder, leergierig en minder angstig.'*¹⁴²

Daarom zou deze relatie tussen moeder en kind in geen geval tegengehouden of afgebroken mogen worden.

Daarnaast blijkt uit diverse onderzoeken dat moeders die gedetineerd raken, zich vaker dan vrouwen zonder kinderen depressief voelen, vooral als het contact met hun kind minder frequent en de relatie met hun kind tijdens het bezoek afstandelijk is.¹⁴³

2.4.1 Tsjechië

In het Tsjechische gevangeniswezen wordt toegestaan dat kinderen tot hun derde jaar bij hun gedetineerde moeders verblijven tijdens de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf, onder voorwaarde dat het kind door de rechtbank niet toevertrouwd wordt aan een ander persoon die voor hem zal zorgen.

---

¹⁴¹ Geraadpleegd op 18 maart 2015 van <http://kiind.nl/articles/65/Hechting.html>

¹⁴² Het verloop van hechting tusse ouder en kind. Geraadpleegd op 18 maart 2015 van <http://www.opvoedadvies.nl/hechting.htm>

¹⁴³ Slotboom, A., Hoeve, M., Ezinga, M., Van der Helm, P. Criminele meisjes en vrouwen; Achtergronden en Aanpak. Den Haag 2012.

De enige gevangenis in Tsjechië waar gedetineerden hun kind bij zich mogen houden, bevindt zich in de grootste vrouwengevangenis van Tsjechië in Světlá nad Sázavou.

Een belangrijk moment voor deze gevangenis was het jaar 2002 toen hier een speciale afdeling voor gedetineerde moeders met hun kind tot hun derde jaar werd opgericht. Een half jaar later werd dit uitgebreid en sinds die tijd mogen er gedetineerde vrouwen met pasgeborenen en zelfs ook zwangere vrouwen geplaatst worden.

De capaciteit van deze speciale afdeling is vastgelegd op 15 gedetineerden met een totaal aantal van 20 kinderen. De tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf voor moeders met kinderen houdt rekening met de behoeften van een kind en met psychische en fysiologische bijzonderheden van zowel kinderen als moeders. De handelwijze is vastgelegd in de wet over de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf (*Zákon č. 169/1999 Sb.*) en in de verordening (*č. 345/1999 Sb.*).

Om de juiste familie- en gevoelsbanden bij het kind te creëren, mogen de kinderen in de vakantietijd of tijdens de verschillende feestdagen hun familie bezoeken. Verder wordt ervoor gezorgd dat de kinderen de juiste waarneming over de buitenwereld zullen krijgen. Daarom worden er voor hen verschillende culturele en sportevenementen georganiseerd buiten de muren van de gevangenis.

Voordat de directeur van de gevangenis een beslissing neemt, moet hij/zij een beoordeling van de arts, de klinisch psycholoog en de Raad voor de Kinderbescherming (OSPOD¹⁴⁴) aanvragen of zo'n handelwijze ten gunste van het kind zal zijn.

De gevangenis moet een bevoegde OSPD in staat stellen om de ontwikkeling van het kind regelmatig te volgen.

Het besluit over het verlov om een minderjarig kind bij zich te houden en voor hem te zorgen, wordt goedgekeurd als de moeder goed voor haar kind of voor een ander kind heeft gezorgd voordat ze veroordeeld was, dat ze genoeg eigen middelen heeft om voor haar kind te kunnen zorgen en dat ze de mogelijkheid heeft om voor haar kind te zorgen na de detentie.

---

¹⁴⁴ **Orgán sociálně-právní ochrany dětí:** de sociaal-rechtvaardige orgaan voor de Kinderbescherming in Tsjechië, vergelijkbaar met de Raad voor de Kinderbescherming in Nederland.

De moeder die haar minderjarige kind bij zich mag houden, moet de hele dag onafgebroken voor haar kind zorgen. Onder deze zorg valt de zorg voor zijn gezondheid en voor zijn lichamelijke, geestelijke, verstandelijke en morele ontwikkeling. Verder zijn er activiteiten, zoals het bereiden van het eten, verzorging van hygiëne, de was doen, strijken, schoonmaken en het actief tijd doorbrengen met haar kind in de vorm van wandelingen, spelletjes, en creatieve, muzikale en sportactiviteiten die overeenkomen met de leeftijd van het kind.

Indien gedetineerde moeders dit vastgelegde programma volgen, zoals het hoort, mogen ze er nog andere activiteiten bij doen, zoals bijvoorbeeld een cursus Engels, beeldende therapie, handwerk, breien, borduren of sportactiviteiten.

De medische zorg voor het kind wordt verschaft door de VS ČR. Moeders die hun kind in de gevangenis bij zich mogen houden, mogen eigen kleding en schoenen dragen. Voor de gedetineerde moeders worden er ook een hele reeks evenementen buiten de gevangenis georganiseerd.

Elke moeder heeft haar kind bij zich in een aparte slaapkamer waar zich een bed met een matras, een commode om een schone luier aan te doen, een kledingkast, babybox en een wastafel bevinden.

Indien de moeder niet voor haar kind kan zorgen in verband met ziekte of een andere ernstige reden, neemt een werknemer van de gevangenis de zorg tijdelijk over.¹⁴⁵

Deze speciale afdeling is naast het doel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf nog op andere doelen gericht, namelijk:

- om een breuk tussen een moeder en haar kind te voorkomen
- om houdingen en vaardigheden te stimuleren die gedetineerde moeders helpen bij hun terugkeer in de maatschappij
- om een vaste band te vormen die tot ouderverantwoordelijkheid leidt
- om een positieve gevoelsband tussen moeder en kind te versterken en te ontwikkelen

---

¹⁴⁵ Zákon 169/1999 Sb.

De criteria voor toelating luiden als volgt:

- de vrouw was vóór de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf niet beperkt in de ouderverantwoordelijkheid
- de gevangenisstraf van een gedetineerde moeder eindigt in de regel maximaal tot het voltooien van het derde levensjaar van haar kind
- de lengte van de gevangenisstraf is langer dan zes maanden
- de vrouw zorgde vóór de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf voor haar kind zoals het hoort en na de detentie heeft ze de mogelijkheid nog steeds voor hem te zorgen
- de gezondheids- en psychische toestand van de gedetineerde moet het toelaten om voor het kind te kunnen zorgen
- een positief standpunt van de psycholoog
- een positief standpunt van de OSPOD
- voldoende financiële middelen om alle benodigdheden voor het kind te betalen, omdat de gedetineerde moeder alle benodigdheden die verbonden zijn met de verzorging van haar kind moet betalen uit eigen middelen

Het vaststellen van de leeftijd van drie jaar van het kind is bepaald door de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. Kinderen tot drie jaar zijn zich niet bewust van de omgeving waarin ze zich met hun moeder bewegen.

Ter illustratie volgt een opsomming van enkele evenementen die jaarlijks voor kinderen worden georganiseerd door de gevangenis:

- kindervoorstellingen buiten de gevangenis
- kindervoorstellingen binnen de gevangenis, geleid en bedacht door gedetineerden zelf en werknemers van de gevangenis
- een bezoek aan de ZOO

- wandelingen en uitstapjes in de natuur
- kermis in Světlá nad Sázavou
- Sinterklaasavond
- verjaardags- en naamdaysfeestjes¹⁴⁶ van kinderen
- adventtijd
- paastradities¹⁴⁷

Van 2002 tot 2015 telde deze afdeling in totaal 122 moeders met 135 kinderen, onder wie 66 jongens en 69 meisjes. Tegenwoordig zitten er 7 gedetineerde moeders met 7 kinderen vast.

De conceptie van de speciale afdeling voor gedetineerde moeders gaat uit van de ervaringen van andere landen, maar toch respecteert het volledig de Tsjechische rechtsorde, het systeem van de sociale zekerheid, economische mogelijkheden en resultaten van de vakkundige discussies die zijn voorafgegaan aan de wettelijk vastlegging van de speciale afdeling voor gedetineerde moeders van minderjarige kinderen.¹⁴⁸

2.4.2 Nederland

Ook in Nederland mag een gedetineerde vrouw haar minderjarige kind bij zich houden in uitzonderlijke gevallen.

De voorwaarden om een kind bij een gedetineerde moeder tijdens haar tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf te mogen houden, zijn vastgelegd in artikelen 12 en 17 in de Penitentiaire beginselwet. Artikel 17 luidt als volgt:

---

¹⁴⁶ **naamdag:** In Tsjechië wordt een naamdag gevierd

¹⁴⁷ Met dank aan Jana Vobořilová.

¹⁴⁸ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi-5925>

'Artikel 17. Inrichtingen of afdelingen voor moeders met kinderen

1. In de inrichtingen of afdelingen, bedoeld in artikel 12 van de wet, worden vrouwelijke gedetineerden geplaatst:

- a. ten aanzien van wie de plaatsing in het belang is van de instandhouding van de moeder- kindrelatie,*
- b. die voldoende vaardigheden hebben om zelf verantwoordelijk te kunnen zijn voor de opvoeding van het kind, of van wie ingeschat wordt dat deze vaardigheden in voldoende mate zijn aan te leren, en*
- c. voor wiens kind niet minstens gelijkwaardige opvangmogelijkheden gerealiseerd kunnen worden buiten de inrichting.*

2. Voor plaatsing in de inrichtingen of afdeling, bedoeld in artikel 12 van de wet, komen niet in aanmerking vrouwelijke gedetineerden:

- a. met een strafrestant van minder dan drie maanden bij plaatsing,*
- b. met een acute psychiatrische of psychische problematiek,*
- c. van wie het kind op de datum van voorwaardelijke invrijheidstelling van de moeder een leeftijd heeft ouder dan de bij de bestemmingsaanwijzing van de inrichting vastgestelde maximale leeftijd van het kind,*
- d. van wie het kind een ernstig lichamelijk of geestelijk gebrek heeft, waardoor intensieve begeleiding is vereist, of*
- e. ten aanzien van wie de plaatsing niet in het belang van het kind is.¹⁴⁹*

In een gesloten inrichting mag het kind na de toestemming van de directeur van de gevangenis maximaal to de leeftijd van negen maanden bij zijn moeder in haar cel verblijven. De reden hiervoor is namelijk de ontwikkeling van het kind. Vanaf deze leeftijd kan het kind beperkt worden in zijn fysieke en verstandelijke ontwikkeling en begint de eenkenningsheidsfase.¹⁵⁰ Een andere reden is het feit dat het kind op deze

---

¹⁴⁹ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0011558/geldigheidsdatum_13-03-2015

¹⁵⁰ Geraadpleegd op 14 maart 2015 van <https://www.dji.nl/actueel/aflevering-2-bidb-iii.aspx>

leeftijd zich nog kan hechten aan een pleeggezin of familie van de gevangene.¹⁵¹ In 1988 heeft een universitair onderzoek plaatsgevonden, waaruit werd geconcludeerd dat er omstandigheden zijn waardoor het beter is dat een kind langer bij zijn moeder verblijft. Hierdoor is het moeder met kindhuis ontstaan in Ter Peel. De leeftijd van 4 jaar is gesteld op de leeftijd voor het basisonderwijs. Vanaf vier jaar mag je en vanaf vijf jaar moet je naar school.¹⁵²

In de grootste vrouwengevangenis van Nederland de PI Ter Peel werd een zgn. *'Moeder met Kind'*-afdeling (MMK) opgericht waar vijf gedetineerde moeders met hun kinderen tot vier jaar mogen verblijven en tegelijk is deze gevangenis de enige gevangenis waar dit kan. Het MMK is een open inrichting en is een speciaal gebouw voor gedetineerde moeders met kinderen. Het gebouw staat los van de overige gebouwen en de omgeving lijkt zo min mogelijk op een gevangenis. MMK heeft in totaal vijf kamers, een grote recreatieafdeling, een eigen keuken en een apart buitenplaatsje. De kamers zijn ruim, met gescheiden woon- en slaapgedeelte. De moeders koken vaak zelf. Overdag moeten ze werken en hun kinderen gaan dan naar de kinderopvang.¹⁵³

Verder staat op het terrein van de gevangenis nog een logeershuis waar kinderen tot 16 jaar in het weekend een nacht bij hun moeder kunnen logeren.¹⁵⁴

Het is mogelijk dat een vrouw een baby verwacht, als zij komt vast te zitten. Tegen de tijd dat de baby wordt geboren, wordt de vrouw opgenomen in het Penitentiaire Ziekenhuis in Den Haag. Als dit te ver weg is of de baby eerder komt, gaat de vrouw naar een ziekenhuis in de buurt. Na de geboorte worden moeder en kind teruggebracht naar de inrichting. Als er iemand is die meteen de zorg voor de baby op zich kan nemen, moet de moeder afscheid van haar pasgeboren kind nemen.¹⁵⁵

---

¹⁵¹ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van <http://www.nataal.nl/index.php/informatie-geboortezorg/maatschappij/211-zwanger-in-de-gevangenis>

¹⁵² Met dank aan Trudy Hoeymakers-Wijnen.

¹⁵³ Ministerie van Justitie. Inspectie voor de Sanctietoepassing. PI Zuid-Oost Ter Peel. April 2008, p 41. Geraadpleegd op 20 maart 2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-\(reproversie\)_tcm131-475681.pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-(reproversie)_tcm131-475681.pdf)

¹⁵⁴ Geraadpleegd op 14 maart 2015 van <http://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zuid-Oost/Ter-Peel/>

¹⁵⁵ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van <https://www.dji.nl/actueel/aflevering-2-bidb-iii.aspx>

In de vrouwengevangenis volgen gedetineerde moeders een normaal dagprogramma afhankelijk van het regime waar ze verblijven. Wanneer het kind tien weken oud is gaat het 4 halve dagen per week naar een kinderdagverblijf buiten de gevangenis.¹⁵⁶

De gevangenis werkt nauw samen met de jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming die een heel erg belangrijk onderdeel vormen.¹⁵⁷ De kosten van de verzorging van het kind komen voor rekening van de gedetineerde. Indien de gedetineerde niet over voldoende financiële middelen beschikt, komen die kosten voor rekening van het Rijk, zoals het in artikel 12 in de Pbw staat omschreven.¹⁵⁸

2.4.3 Samenvatting

Zeker de belangrijkste overeenkomst tussen de Tsjechische en Nederlandse vrouwengevangenis is het doel van de speciale afdelingen voor gedetineerde moeders met hun kinderen, namelijk het streven naar een zo goed mogelijke ontwikkeling van het kind op alle ontwikkelingsgebieden, dat wil zeggen sociaal-emotionele, fysieke, lichamelijke, verstandelijke, morele en geestelijke ontwikkeling.

Daarnaast komen het versterken en verdiepen van de gevoelsmatige band tussen moeder en haar kind zowel in Tsjechië als in Nederland aan bod die van groot belang zijn voor een opgroeiend kind. Een kind dat zich veilig kan hechten aan zijn moeder krijgt een positief zelfbeeld en kan daardoor sociaal en emotioneel groeien.

Beide gevangenisystemen streven ernaar om te voorkomen dat het kind toevertrouwd wordt aan de zorg van een ander persoon. Dat zou kunnen leiden tot vervreemding wat een grotere kans op blijvende negatieve gevolgen zou kunnen hebben. Daarom streven ze ernaar de breuk tussen gedetineerde moeders en hun kind te voorkomen.

Zowel in Tsjechië als in Nederland staat het welbevinden van het kind centraal. Het kind moet zich in de gevangenis thuis voelen zonder te merken dat zijn moeder vastzit. Het is dus noodzakelijk tijdens het verblijf van een kind in de gevangenis zoveel

---

¹⁵⁶ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van <http://www.nataal.nl/index.php/informatie-geboortezorg/maatschappij/211-zwanger-in-de-gevangenis>

¹⁵⁷ Geraadpleegd op 14 maart 2015 van <https://www.dji.nl/actueel/aflevering-2-bidb-iii.aspx>

¹⁵⁸ Geraadpleegd op 13 maart 2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_13-03-2015#HoofdstukIII_Artikel12

mogelijk voorwaarden te creëren die zijn ontwikkeling niet verstoren. Want de omgeving heeft invloed op de ontwikkeling van het kind, zelfs ook al op die van een baby.

Zowel in Tsjechië als in Nederland zijn deze afdelingen opgericht ten behoeve van het kind en lijken zo min mogelijk op een gevangenis. De afdelingen zijn qua kleuren en inrichting aangepast aan kinderen. In Nederland staat het gebouw los van de overige gebouwen, in Tsjechië bevindt zich deze speciale afdeling wel in het complex van de gevangenis, maar toch is het in beide landen zo geregeld dat de andere gedetineerden geen contact met gedetineerde moeders op deze afdeling kunnen hebben. Verder is op het terrein veel ruimte en onder andere ook een speelweide waar de gedetineerden met hun kinderen de buitenlucht kunnen ingaan om met hun kinderen te spelen.

Indien een gedetineerde vrouw haar kind bij zich wil houden, moet ze zowel in Tsjechië als in Nederland om toestemming van de directeur van de gevangenis vragen. De directeur moet voordat hij/zij de beslissing neemt, overleggen met de Raad voor de Kinderbescherming wat Nederland betreft en OSPOD wat Tsjechië betreft.

Er zijn weinig verschillen tussen het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen in deze problematiek aan het licht gekomen bij een nadere vergelijking van beide systemen.

De leeftijd van het kind is één van de verschillen tussen beide landen. Het gaat hier om een cultuurverschil. In Nederland mogen baby's onder voorwaarden maximaal tot de leeftijd van negen maanden bij hun moeder in haar cel verblijven. In sommige gevallen kunnen gedetineerde moeders zelfs hun kind tot hun vierde bij zich houden. Dat gebeurt in een speciaal gebouw, in het zgn. Moeder met Kindhuis. De leeftijd van 4 jaar is gesteld op de leeftijd voor het basisonderwijs. Vanaf vier jaar mag je en vanaf vijf jaar moet je naar school. Nederlands vader/moederschapsverlof is veel korter dan in de rest van Europa. Dat is dus de reden dat de kinderopvang, ook in detentie, is gegeven.

In Tsjechië is de leeftijd van het kind vastgelegd van één tot en met drie jaar. Indien het behoud van de broer-zus relatie gevaar loopt, kan dit zelfs verlengd worden tot vijf jaar. De bovengrens van deze leeftijd gaat uit van de wet en de ondergrens ervan dat de

gevangenisstraf voor een vrouw na de bevalling wordt onderbroken tot de leeftijd van één jaar van haar kind. De andere situatie geldt voor gedetineerde vrouwen die tijdens de gevangenisstraf bevallen en het kind tot de leeftijd van één jaar bij zich houden. Deze leeftijd van het kind gaat uit van de duur van het zwangerschaps- en ouderschapsverlof. Hier krijgen vrouwen tot 28 weken zwangerschapsverlof en 192 weken ouderschapsverlof. Daarmee krijgen ouders ruim de tijd om hun kinderen op te voeden, zonder dat dit consequenties heeft voor hun baan. Als het kind in de leeftijd van 3 of 4 jaar is, gaat hij pas naar de kinderopvang. Dit wordt als een normaal en typisch verschijnsel in de Tsjechische samenleving beschouwd.

Een ander verschil is de verzorging van het kind. In de PI Ter Peel volgen gedetineerde moeders een normaal dagprogramma dat afhankelijk is van het regime waar ze verblijven. Als het kind tien weken oud is gaat het 4 halve dagen per week naar een kinderdagverblijf buiten de gevangenis.

Iets dergelijks bestaat in Tsjechië niet. De moeder die haar minderjarige kind bij zich mag houden, moet voor hem een hele dag onafgebroken zorgen. Met andere woorden is dit haar hoofdtaak tijdens de detentie.

Wat opvalt, is het logeerhuis dat in de PI Ter Peel is opgericht met de bedoeling dat kinderen tot 16 jaar in het weekend een nachtje bij hun moeder kunnen logeren. Dat is uniek, omdat het Nederlandse gevangeniswezen ook denkt aan oudere kinderen voor wie de scheiding van hun moeder erg zwaar kan zijn. Daarom is het Nederlandse gevangeniswezen op zoek naar verschillende alternatieven om dit te voorkomen.

Zo'n mogelijkheid voor oudere kinderen kent het Tsjechische gevangeniswezen niet. Oudere kinderen mogen hun moeder alleen zien tijdens de vastgestelde bezoektijden.

Een ander opmerkelijk verschil zijn de kosten van het verblijf van het kind bij zijn moeder in de gevangenis. Gedetineerde moeders in Tsjechië moeten alle benodigdheden voor hun kind en de kosten voor het verblijf zelf betalen uit eigen middelen. De VS ČR verschaft alleen de medische zorg voor het kind. Indien een gedetineerde vrouw er geen geld voor heeft, moeten de andere familieleden dit betalen. De staat geeft haar alleen de bijstandsuitkeringen en niets meer. Dit in tegenstelling tot Nederland waar de situatie

anders is. Indien de gedetineerde de kosten van de verzorging van het kind niet zelf kan betalen, komen ze voor rekening van het Rijk. Zo staat het in de Penitentiaire Beginselenwet.

CONCLUSIE

Deze masterscriptie is gewijd aan de problematiek rondom de vrouwelijke gevangenispopulatie. De criminaliteit onder vrouwen is weliswaar lager dan onder mannen, maar steeds meer vrouwen gaan de laatste jaren de criminaliteit in. Daarom kan deze problematiek niet meer genegeerd worden.

Het doel van deze scriptie is te beschrijven wat bekend is over de algemene omstandigheden, mogelijkheden en gelegenheden voor gedetineerde vrouwen in de vrouwengevangenis. Er wordt namelijk weinig aandacht besteed aan dit onderwerp noch in de Nederlandse, noch in de Tsjechische samenleving. Tijdens de studie stonden de twee grootste vrouwengevangnissen centraal, namelijk de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou en de PI Ter Peel. Er werd een zo compleet mogelijk beeld van het leven achter de tralies geschetst. Van belang is te kijken naar de rol van de inrichting tijdens de detentie van gedetineerde vrouwen en deze kennis over te dragen aan een algemeen publiek, omdat in het algemeen in het publieke bewustzijn, zowel in Nederland als Tsjechië, de mening heerst dat de gevangnissen op een luxe hotel lijken. Zowel de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou als de PI Ter Peel zijn zeer modern ingericht en ten opzichte van sommige gevangnissen kan dan het beeld ontstaan dat het hier luxe is. Maar we leven in de 21e eeuw, dus we moeten het beeld van 'de middeleeuwse gevangnissen' loslaten. Nederland is een West-Europees land dat bekend staat om zijn hoge levensstandaard. Tsjechië is geen arm Oostblokland meer. De Tsjechische levensstandaard is sinds het begin van de jaren negentig flink gestegen en in vergelijking met de andere landen van de EU zit de Tsjechische economie enorm in de lift. Daarmee werden de voorwaarden voor gedetineerden ook aangepast en tegenwoordig voldoen deze gevangnissen aan de standaard van ontwikkelde landen.

De aanpak van het gevangeniswezen is in de loop der tijd veranderd. Het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen is heel humaan. Humaan maar wel strafrechtelijk. Straf mag niet meer beschouwd worden als de enige reden waarom gedetineerden vastzitten. Een gevangenisstraf bestaat echter uit het wegnemen van je vrijheid. Je vrijheid is letterlijk en figuurlijk ontnomen. De gevangnissen stellen zich echter ook ten doel een nieuwe kans aan gedetineerden te bieden om zich te veranderen, en op het goede pad te

helpen komen. Het gevangeniswezen streeft er in eerste instantie naar succesvol in de maatschappij terug te keren en de kans op recidive te verkleinen. Mensenrechten en respect staan daarin centraal. Juist een goede behandelmotivatie speelt een belangrijke rol om gedetineerde vrouwen voor te bereiden op een terugkeer in de samenleving. Het is dus van groot belang dat gedetineerden een goed voorbeeld krijgen om hun dagen zinvol te besteden. Door middel van het vaste programma dat gedetineerden verplicht zijn te volgen, krijgt hun leven structuur en zin. De nadruk wordt vooral gelegd op het volgen van verschillende activiteiten die de gedetineerden stap voor stap helpen om voldoende te motiveren om zichzelf te veranderen.

Één van de belangrijkste activiteiten is de arbeid die een essentieel onderdeel van transformatie en geleidelijke socialisatie van een gedetineerde vormt. Het kerndoel is bij gedetineerden goede werkgewoonten en een positieve werkhouding te stimuleren. Gedetineerden krijgen ook de mogelijkheid om hun kennis en vaardigheden te vergroten, namelijk door middel van onderwijs. Dit behoort tot één van de belangrijkste doelstellingen van de detentie en levert een bijdrage aan het terugdringen van de recidive. Daarnaast krijgen gedetineerden een training die als voorbereiding op hun toekomstige vrijlating dient. Hiermee proberen de gevangeniswezen de gedetineerden zo veel mogelijk te motiveren om te werken aan de verandering van hun gedrag en aan een betere toekomst zonder criminaliteit. Uiteindelijk kan detentie ook een positieve invloed hebben op gedetineerden. Ze vinden er onderdak en krijgen er eten. Bovendien nemen ze een dagregime aan.

In de meeste Europese landen kan een kind bij zijn gedetineerde moeder blijven. Nederland noch Tsjechië is een uitzondering. Voor dit geval is er een speciale moeder-kind afdeling opgericht. Het welbevinden van het kind staat centraal. Er wordt gestreefd naar een zo goed mogelijke ontwikkeling van het kind op alle ontwikkelingsgebieden. Daarnaast komen het versterken en verdiepen van de gevoelsmatige band tussen moeder en haar kind aan bod die van groot belang zijn voor een opgroeiend kind.

Ten slotte lijkt de situatie in Tsjechië en Nederland min of meer overeen te komen. De missie en de aanpak van het Tsjechische en Nederlandse gevangeniswezen blijken volop overeenkomsten te vertonen. Zowel de Tsjechische als Nederlandse

gedetineerden zijn verplicht om te werken. Arbeid in de gevangenis wordt beschouwd als het belangrijkste onderdeel van detentie. Een ander essentieel onderdeel van detentie is het onderwijs dat aan gedetineerden wordt aangeboden. Het levert namelijk een bijdrage aan het terugdringen van de recidive. Er worden aan de gedetineerden verschillende onderwijsactiviteiten aangeboden die in overeenstemming zijn met hun kennisniveau. Zo kunnen ze kiezen tussen basis-, lager en hoger, beroeps- en universitair onderwijs. Daarnaast moeten de gedetineerden deelnemen aan de re-integratieactiviteiten die zowel in het Tsjechische als Nederlandse gevangeniswezen van groot belang zijn, omdat deze activiteiten in eerste instantie streven naar een succesvolle terugkeer in de maatschappij en dit idee wordt gekoppeld aan de missie van het gevangeniswezen.

Naast de overeenkomsten zijn er ook enige verschillen waarneembaar die echter uitgaan van de eigen cultuur van het land, zoals bijvoorbeeld de financiële beloning van de uitgevoerde arbeid, de leeftijd van kinderen op de speciale moeder-kind afdeling, de inzet van vrijwilligers die in Nederland van groot belang is, in tegenstelling tot in Tsjechië nauwelijks, of het aanbod van cursussen waarin de belangstelling van gedetineerden geprobeerd wordt op te wekken. In de vrouwengevangenis Světlá nad Sázavou wordt een gevarieerd aanbod van dit soort cursussen aan gedetineerden aangeboden, terwijl het in de PI Ter Peel niet meer wordt gedaan omdat deze cursussen meer als bezigheidstherapie worden beschouwd, maar niet bijdragen aan een verantwoorde terugkeer en vermindering van de kans op terugval. Daarom geeft de inrichting de voorkeur aan trainingen die wetenschappelijk bewezen effectief zijn.

Al met al kan men de conclusie trekken dat er in het algemeen met vertrouwen kan worden gezegd dat het gevangeniswezen zowel in Tsjechië als in Nederland op een hoog niveau staat en aan het moderne gevangenisstelsel dat de mensenrechten respecteert, voldoet en waarin de gedetineerden op humane wijze worden behandeld.

BRONNENLIJST

Bibliografie

COYLE, A. *Humánní přístup k řízení vězenství*. Londýn: ICPS, 2002.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing a.s., 1992.

HUISMAN, W. Vrouwen en witteboordencriminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie 2010*. Boom Lemma uitgevers, 2010.

JÜTTNER, A. *O kriminologii a kriminalitě*. Praha: Orbis, 1968.

KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C.H.Beck, 1994.

MEGENS, K., DAY, S. Delinquentie van meisjes. Over de relatie tussen risicofactoren en delinquent gedrag na behandeling in een JJI. *Tijdschrift voor Criminologie 2007*. Boom Lemma uitgevers, 2007.

NUYTIENS, A., CHRISTIANES, J. Trajecten van vrouwelijke gedetineerden. *Tijdschrift voor Criminologie 2010*. Boom Lemma uitgevers, 2010.

SLOTBOOM, A-M., EZINGA, M., HELM, P. VAN DER. *Criminele meisjes en vrouwen; Achtergronden en aanpak*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers, 2012.

URBANOVÁ, M. *Ženská delikvence jako sociální jev*. Brno: MU, 2004.

URBANOVÁ, M., VEČEŘA, M., a kol. *Ženská delikvence. Teoreticko-empirická studie k problémům právních postojů hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: MU, 2004.

VOŇKOVÁ, J., CHALUPOVÁ, J. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992.

VYKOPALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly ze základů psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého Právnická fakulta, 1995.

WIJKMAN, M., BIJLEVELD, C., HOVING, E. Zoets doet een vrouw niet. Kenmerken en subtypen van vrouwelijke zedendelinquente. *Tijdschrift voor Criminologie 2008*. Boom Lemma uitgevers, 2008.

Vyhláška 345/1999 Sb.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu a odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

URL documenten

BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*. Geraadpleegd op 20/3/2015 van <http://www.ok.cz/iksp/docs/390.pdf>

CBS. *Criminaliteit en rechtshandhaving 2013, Nederland in international perspectief*. Geraadpleegd op 6/3/2015 van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/B2821F57-D11C-4F6B-A7C9-4CA69874AE39/0/2014criminaliteitrechtshandhaving2013.pdf>

DJI. *Productenboek; Terugkeeractiviteiten in het kader van re-integratie*, mei 2012. Geraadpleegd op 14/4/2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/tra/achtergronddocumenten/dji---productenboek-tra.ppt>

DJI. *Terugkeeractiviteiten: Hoe werkt het?* Geraadpleegd op 20/3/2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/Terugkeeractiviteiten%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/Terugkeeractiviteiten%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20(1).pdf)

DJI. *Re-integratiecentrum*. Geraadpleegd op 20/3/2015 van file:///C:/Users/vista/Downloads/inlegvel-re-integratiecentrum_tcm93-501915.pdf

Exodus. Venlo; *Jaarverslag 2013*. Geraadpleegd op 24/3/2015 van <http://www.exodus.nl/plaatjes/user/File/jaarverslag%202013%20Exodus%20Venlo.pdf>

Gezin in Balans. *IK-JIJ-WIJ*. Geraadpleegd op 13/4/2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/uploads/nieuwsbrieven/IkJijWij.pdf>

Gezin in Balans. *Moeder in Gans*. Geraadpleegd op 13/4/2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/uploads/downloads/GIB7001%20Methodiek%20Binn.pdf>

Kies voor Verandering. Informatieblad voor deelnemers. Geraadpleegd op 24/3/2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/Kies%20voor%20verandering%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/Kies%20voor%20verandering%20-%20informatieblad%20gedetineerden%20(3).pdf)

KUPERUS, L.H.M.-J. *Zwangere vrouwen of moeders in detentie*. Geraadpleegd op 7/3/2015 van <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/22-13615.pdf>

LIESSENBERG, E. *Vrouwencriminaliteit en feminisme in de criminologie*. 1995. Geraadpleegd op 23/2/2015 van http://www.atria.nl/ezines/divts/nemesis/1995/nemesis_1995_feminisme.pdf

MERTENS, N.M., GRAPENDAAL, M., DOCTER-SCHAMHARDT, B.J.W. *Meisjes criminaliteit in Nederland*. 2012. Geraadpleegd op 23/2/2015 van file:///C:/Users/vista/Downloads/ob169-volledige-tekst_tcm44-435232.pdf

Ministerie van Justitie. *Inspectie voor de Sanctietoepassing; PI Zuid-Oost Ter Peel*. Geraadpleegd op 20/3/2015 van [file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-\(repro-versie\)_tcm131-475681.pdf](file:///C:/Users/vista/Downloads/10132-ist-terpeel-(repro-versie)_tcm131-475681.pdf)

MOL, M., HOETJES, V., PLAISIER, J. *De training Kies voor Verandering*. 2013. Geraadpleegd op 20/3/2015 van <http://www.mpct.eu/wp-content/uploads/downloads/2013/10/Rapport-KvV-DF-Impact-RD-1-juli-2013.pdf>

PI Zuid-Oost. *De locatie Ter Peel*. Geraadpleegd op 2/4/2015 van https://www.email.cz/download/i/yNMxmAI_WYXeRr1Dhiitv6kpwt0FzPmSmCO0_x97x2DtT w1FvCKI6nVIfxIBVasevGCXKig/locatie%20A4.Ter%20Peel%2C%20nieuwe%20huisstijl.pdf

Reflector. *Informatieblad voor begeleiders*. Geraadpleegd op 24/3/2015 van <file:///C:/Users/vista/Downloads/Reflector%20-%20informatieblad%20begeleiding.pdf>

VS ČR. Geraadpleegd op 28/2/2015 van http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace%20VS%20%20C4%8CR/2013_11%20VSCR%20FOR%20WEB.pdf

Internet

Betere Start. Geraadpleegd op 13/4/2015 van https://www.email.cz/download/i/f_I6WTawcEXgbyQ9vGbO_haoIZslGfbaBo5nXbY_iiV7KmKemxH4JNrJHNPmVShfw-E0688/opvoedingsvaardigheden-voor-moeders-in-detentie%5B1%5D.pdf

CBS. Geraadpleegd op 28/2/2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=551>

CBS. *Begrippen*. Geraadpleegd op 28/2/2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=294>

CBS. *Begrippen*. Geraadpleegd op 28/2/2015 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=323>

Commissievantoezicht. Geraadpleegd op 16/3/2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/arbeid/achtergrondartikel-arbeid/>

Commissie van toezicht. *Onderwijs en vorming*. Geraadpleegd op 20/3/2015 van http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/onderwijs_en_vorming_volwassenen/onderwijs_en_vorming/

DJI. *Dagbesteding*. Geraadpleegd op 7/3/2015 van <https://www.dji.nl/Onderwerpen/Volwassenen-in-detentie/Zorg-en-begeleiding/Dagbesteding>

DJI. *In Made*. Geraadpleegd op 18/3/2015 van <http://www.in-made.nl/organisatie/organisatie>

DJI. *Opvoedingsvaardigheden voor moeders in detentie*. Geraadpleegd op 13/4/2015 van <http://djizien.dji.nl/djizien/artikel/opvoedingsvaardigheden-voor-moeders-in-detentie/index.cfm>

DJI. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.dji.nl/Organisatie/>

DJI. *Ter Peel*. Geraadpleegd op 6/3/2015 van <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zuid-Oost/Ter-Peel/>

DJI. *PI Zwolle*. Geraadpleegd op 6/3/2015 van <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zwolle/>

DJI. Geraadpleegd op 14/3/2015 van <https://www.dji.nl/actueel/aflevering-2-bidb-iii.aspx>

DJI. Geraadpleegd op 14/3/2015 van <http://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/PI-Zuid-Oost/Ter-Peel/>

Eerste kamer. *Invoering elektronische detentie*. Geraadpleegd op 28/2/2015 van https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33745_invoering_elektronische

Exodus. Geraadpleegd op 24/3/2015 van http://www.exodus.nl/Over_Exodus_203.html

Gezin in Balans. Geraadpleegd op 24/3/2015 van <http://www.gezin-in-balans.nl/info-werkveld/methodiek/>

Geraadpleegd op 13/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0011558/geldigheidsdatum_13-03-2015

Geraadpleegd op 18/3/2015 van <http://kiind.nl/articles/65/Hechting.html>

Geraadpleegd op 13/3/2015 van <http://www.nataal.nl/index.php/informatie-geboortezorg/maatschappij/211-zwanger-in-de-gevangenis>

Het gedrag van Robert M. biologisch verklaart. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal-cultureel/90853-het-gedrag-van-robert-m-biologisch-verklaart.html>

Het verloop van hechting tussen ouder en kind. Geraadpleegd op 18/3/2015 van <http://www.opvoedadvies.nl/hechting.htm>

Humanitas. Geraadpleegd op 24/3/2015 van <http://www.humanitas.nl/over-humanitas>

KIWANIS. Geraadpleegd op 28/3/2015 van <http://www.kiwanis.nl/weert/kiwanis-organisatie>

MESDAG, S., van. *Waarom zijn er zo weinig vrouwelijke tbs-patiënten?* Geraadpleegd op 23 februari 2015 van <http://www.vanmesdag.nl/faq/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Minimální mzda*. Geraadpleegd op 2 april 2015 van <http://www.mpsv.cz/cs/19457>

NEDBÁLKOVÁ, K. *Jiná vězení?* Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.sedmagenerace.cz/>

Nederlandse encyclopedie. Geraadpleegd op 23/2/2015 van <http://www.encyclo.nl/begrip/criminaliteit>

Nederlandse encyclopedie Geraadpleegd op 23/2/2015 van <http://www.encyclo.nl/begrip/delinquent>

Nederlands Jeugd Instituut. *Kennis over jeugd en opvoeding*. Geraadpleegd op 23/2/2015 van <http://www.nji.nl/Delinquentie-Probleemschets-Definitie>

Nu.nl. *Kamer wil dat gevangene meebetaalt aan kosten*. Geraadpleegd op 10/4/2015 van <http://www.nu.nl/politiek/4026374/kamer-wil-gevangene-meebetaalt-kosten-detentie.html>

Onderwijs tijdens de detentie. Geraadpleegd op 20/3/2015 van <http://www.onderwijstijdensdetentie.nl/onderwijs-in-gevangenschap/>

Onderwijs tijdens de detentie. Re-integratieactiviteiten. Geraadpleegd op 20/3/2015 van <http://www.onderwijstijdensdetentie.nl/re-integratieactiviteiten/>

de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 6 maart 2015 van <http://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/>

Artikel 47 in de Pwb. Geraadpleegd op 16/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_16-03-2015#HoofdstukVIII

Artikel 48 in de Penitentiaire beginselenwet. Geraadpleegd op 18/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_18-03-2015#HoofdstukVIII

Regeling arbeidsloon gedetineerden. Geraadpleegd op 16/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0010172/geldigheidsdatum_07-10-2014#2

Regeling tegemoetkoming kosten onderwijs gedetineerden. Geraadpleegd op 20/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0034002/geldigheidsdatum_20-03-2015

Rijksoverheid. *Gevangenisstraf*. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/gevangenisstraf>

Rijksoverheid. *Minimumloon..* Geraadpleegd op 2/4/2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/vraag-en-antwoord/hoe-hoog-is-het-minimumloon-per-uur.html>

Rijksoverheid. Geraadpleegd op 24/3/2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijwilligerswerk>

Rijksoverheid. *Welke rechten heeft een gedetineerde?* Geraadpleegd op 6/3/2015 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/vraag-en-antwoord/welke-rechten-heeft-een-gedeteneerde.html>

UNICEF. Geraadpleegd op 28/3/2015 van <http://www.unicef.nl/over-unicef/missie-en-visie/>

VS ČR. Geraadpleegd op 13/3/2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi-5925>

VS ČR. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/z%20akladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

VS ČR. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/o-nas-1603/charakteristika-veznice-a-ustavu-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-opava-527/>

VS ČR. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/zakladni-informace-154/strucna-charakteristika-veznice-275>

VS ČR. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/o-nas-1617/zakladni-informace-159/oddeleni-vykonu-trestu-pro-odsouzene-zeny-repy>

VS ČR. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/informacni-servis-1618/aktualita-195/vs-cr-znovuotevrela-velke-prilepy-12717>

VS ČR. Geraadpleegd op 7/3/2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/zakladni-informace-154/strucna-charakteristika-veznice-275>

VS ČR. *Ponožkový pes.* Geraadpleegd op 28/3/2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/ponozkovy-pes>

VS ČR. *Světlá nad Sázavou.* Gerdaadpleegd op 2 april 2015 van <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/>

Wetten. Overheid. Geraadpleegd op 13/3/2015 van http://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/geldigheidsdatum_13-03-2015#HoofdstukIII_Artikel12

Wikipedia. Geraadpleegd op 27/2/2015 van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Gevangenis>

Wikipedia. Geraadpleegd op 23/2/2015 van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Criminologie>

<http://www.deondernemer.nl/binnenland/611479/ik-vertel-dat-we-op-vakantie-zijn.html>

Uitzending

Vrouwen achter tralies. Geraadpleegd op 6/3/2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/28-05-2014/NPS_1233794

Vrouwen achter tralies. Geraadpleegd op 6/3/2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/04-06-2014/NPS_1233796

Vrouwen achter tralies.. Geraadpleegd op 6/3/2015 van http://www.npo.nl/vrouwen-achter-tralies/11-06-2014/NPS_1233798

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1: Geografische ligging locaties in Nederland en Tsjechië

Bijlage 2: Vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië en de PI Ter Peel, Nederland

Bijlage 3: Wind tegen

Bijlage 4: Onderwijs en arbeid in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou

Bijlage 5: Speciale afdeling Moeder-Kind in de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië en in de PI Ter Peel, Nederland

BIJLAGE 1:

Geografische ligging locaties, Nederland

Bron: Ministerie van Justitie

Geografische ligging locaties, Tsjechië

Bron: VS ČR. Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR

BIJLAGE 2:

Vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië

Bron: *VS ČR.*

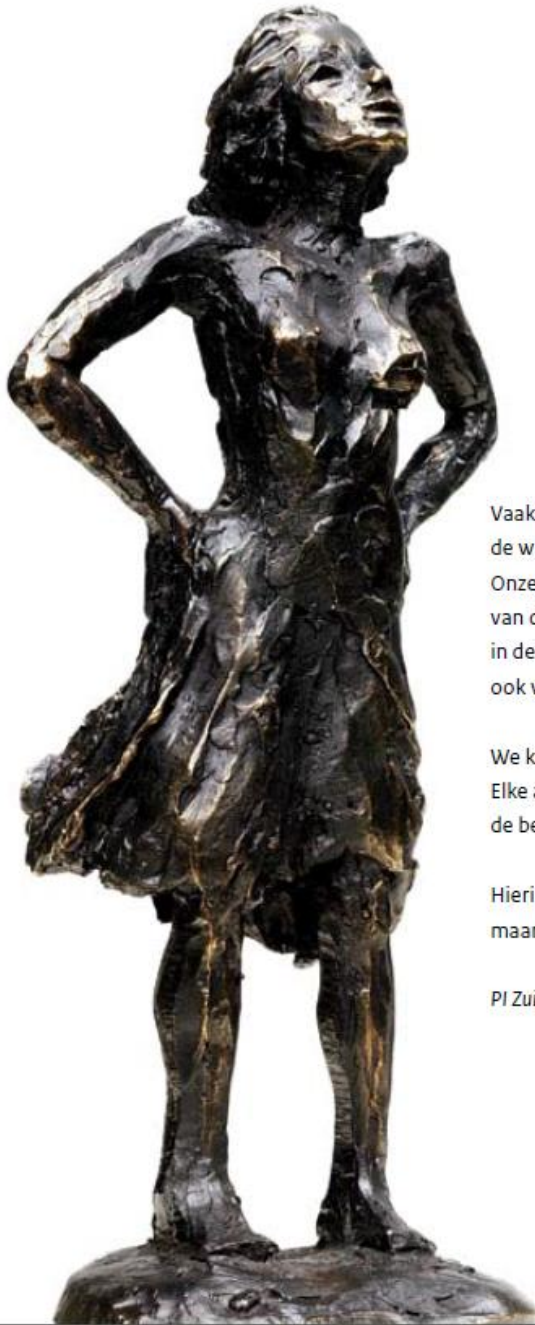
PI Ter Peel, Nederland

Bron: *De luchtfoto is in 201 gemaakt in op dracht van de dienst DV&O, Ministerie van Justitie*

BIJLAGE 3:

Wind tegen

Vaak heeft onze doelgroep, gedetineerde vrouwen, de wind tegen gehad op diverse fronten in hun leven. Onze inzet en bijdrage is erop gericht dat zij aan het eind van de detentie, voortaan met opgeheven hoofd, de handen in de zij, de wind beter kunnen trotseren en het hopelijk ook voor hun wat vaker voor de wind mag gaan.

We kunnen de wind niet veranderen, wel de stand van de zeilen. Elke afdeling, elke ondersteunende dienst is erop gericht om de betreffende vrouwen nooit meer te ontmoeten in detentie.

Hierin slagen we misschien niet altijd de eerste keer, maar onze tweede poging zal er nooit minder om zijn.

PI Zuid-Oost, Locatie Ter Peel

Op 16 januari 2004 plaatste directeur-generaal van Justitie, mevrouw E.J. Mulock-Houwer, het beeld 'Wind tegen' op het terrein, ter gelegenheid van de opening van het gesloten gedeelte. Het bronzen beeld is een ontwerp van Astrid Veldhuijzen-Koppen.

Bron: *Trudy Hoeymakers-Wijnen*

BIJLAGE 4:

Onderwijs, de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië

Bron: VS ČR.

Arbeid, de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië

Bron: VS ČR.

BIJLAGE 5:

Speciale afdeling Moeder-Kind, de vrouwengevangenis in Světlá nad Sázavou, Tsjechië

Bron: VS ČR.

Speciale afdeling Moeder-Kind, de PI Ter Peel, Nederland

Bron: <http://www.deondernemer.nl/binnenland/611479/ik-vertel-dat-we-op-vakantie-zijn.html>

RESUMÉ

Největší podíl na evropské vězeňské populaci mají především muži, odsouzené ženy tvoří menšinu. Přesto však by neměla být ženská kriminalita podceňována. V posledních letech totiž prudce roste počet odsouzených žen. Proto se v této diplomové práci stala ženská kriminalita středem zájmu. Cílem této práce bylo porovnání dvou největších ženských věznic. V teoretické části se po vysvětlení základních pojmů práce věnovala ženské kriminalitě jako sociálnímu jevu, dále byly popsány tři základní teoretické proudy vysvětlující kriminalitu žen. Podrobněji se dále práce zaměřila na vězeňský systém v České republice a Nizozemsku, v rámci této kapitoly byly charakterizovány jednotlivé ženské věznice v ČR a NL. Poté byla popsána jednotlivá práva a povinnosti odsouzených, na které navázala kapitola zaměřující se na denní režim odsouzených. Poslední kapitola teoretické části se věnovala specializovanému oddělení pro matky s dětmi.

V praktické části autorka rozpracovala srovnání denního programu odsouzených žen v ženské věznici ve Světlé nad Sázavou v České republice a Ter Peel v Evertsoordu v Nizozemském království. Autorka se ve svém průzkumu zaměřila na čtyři oblasti zkoumání: pracovní aktivity odsouzených, možnost vzdělávání odsouzených, resocializace odsouzených a zájmové aktivity. V závěru praktické části jsou podrobně popsána a porovnána specializovaná oddělení pro matky s dětmi.

SUMMARY

The largest part of European prison population consists mostly of men and convicted women are a minority. Nevertheless, female criminality should not be underestimated. In recent years has the number of convicted women rocketed. That is why the female criminality is the focus of this thesis. The goal of this work was to compare two biggest women's prisons. After explaining basic terms, the theoretical part was devoted to women's criminality as a social phenomenon. Furthermore, three basic theoretical perspectives explaining women's criminality were described. One chapter focused in detail on the prison system in the Czech Republic and the Netherlands and the characteristics of individual women's prisons in both countries. There were then described individual rights and responsibilities of convicts, followed by a chapter focused on a daily routine of a convict. The last chapter of the theoretical part dealt with a specialized department for mothers and children.

In the practical part, the author developed a comparison of a daily program of convicted women in women's prison in Světlá nad Sázavou in the Czech Republic and women's prison Ter Peel in Eventsoord in the Netherlands. The author focused on four areas of research: work activities, possibility of education, and resocialization of the convicts and leisure activities and hobbies. At the end of the practical part is a detailed description of the specialized departments for mothers and children.

ANOTACE

Jméno autora: Denisa Vobořilová

Název diplomové práce: De Penitentiare Inrichtingen voor vrouwen in Nederland en Tsjechië; De PI's Ter Peel en Světlá nad Sázavou in vergelijking

Název katedry a fakulty: Katedra nederlandistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Obor: Nizozemská filologie

Forma studia: prezenční

Rok: 2015

Počet znaků: 149 167

Počet příloh: 5

Vedoucí diplomové práce: Hamers Bas, Drs. M.A.

Klíčové pojmy:

detentie, gedetineerde, gevangenis, penitentiare inrichting, Penitentiare Beginselenwet, tenuivoerlegging van de gevangenisstraf, vrouwencriminaliteit, zákon 169/1999 Sb.

Anotace:

Kriminalita již není čistě mužskou záležitostí. V uplynulých letech ženská kriminalita prudce vzrostla, a proto by již neměla být nadále podceňována. Cílem této diplomové práce je porovnání vězeňského systému v České republice a v Nizozemsku. České a nizozemské ženské věznice jsou porovnávány na základě denního režimu odsouzené, pozornost je věnována především práci, vzdělání, resocializačních a zájmových aktivit. K závěru se práce zaměří na specializované oddělení pro matky s dětmi.